

ספר

שלחן שמואל

על סדר השלחן ערוך

הלכות

מיאון, יבום וחליצה, אונס ומפתה וסוטה

כולל סדר חליצה

אה"ע: קנ"ה – קע"ח

יום שמוזה וצהלה !!!

בהוצאת הכרך האחרון (יבום וחליצה) בסדרת שלחן שמואל זכיתי
בסייעתא דשמיא להשלים את כל 'אבן העזר'. שבח לרבון העולמים !!!
נמצא עתה 7 ספרים על אבן העזר:
א. הלכות פריה ורביה: סימנים א-כ"ה.
ב. הלכות קידושין: סימנים כו-ס"ה.
ג-ד. הלכות כתובות: סימנים סו-קי"ח.
ה-ו. הלכות גיטין: סימנים קי"ט-קנד.
ז. הלכות מיאון, יבום וחליצה, אונס ומפתה וסוטה: קנ"ה – קע"ח.
כולל סדר הגט וסדר חליצה וייבום.

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת התשפ"ד ירושלים.

ניתן לראות דוגמיות הספרים:

באתר ודיברת: <https://vedibarta.org/yerushalmi.html> שלחן שמואל, בצורה מרוכזת

או באתר סמיכה לרבנות <http://www.smicha.co.il>

או ב google 'ודיברת שלחן שמואל'.

S2079395@GMAIL.COM

חשוב מאוד !! הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצווה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן) *לען מדוייקת לש"ע והרמ"א. עם דברי הסבר קצרים* (יורשי ראובן).
 - הפניות א.ב.: בסוף ש"ע תמצא נקודות הפניה (X) אף: שרשי הלכה וצנפי הלכה.
 - מקורות: [בעל התרומה והרא"ש]: בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.
 - שורשי הלכה (המקורות) כאן תמצא את מקורות הש"ע והרמ"א, מהכארא והראשונים כפי שכתבו בבית יוסף
 - ענפי הלכה (האחרונים) כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים של הש"ע והרמ"א.
 - הערה: ¹: הרחבת הנושא בהצרה ¹ מנסה בסוף הדף.
 - הסימונים: ✓ (מודגש) - כן פסק ש"ע. ✓ (לא מודגש) - כ"פ הרמ"א
- ר"ת שכיחים: רי"ו - רבינו ירוחם. נו"ב - נודע ביהודה. פת"ש - פתחי תשובה. ב"ש - בית שמואל. ח"מ - חלקת מחוקק. פו"ר, פ"ו - פריה ורביה. מפו"ר - מצוות פריה ורביה. באה"ט - באר היטב. ש"ז - שכבת זרע. שז"ל - שכבת זרע לבטלה. מסל"ת - מסיח לפי תומו. מראות הצובעות - הוא בעל חידושי מהרמ"ז (לפני כ 250 שנה), מ"ב - משאת בנימין. שאל"ס - שאין להם סוף. פי"ר - פניו ידיו ורגליו. ש"פ, ש"פ - שווה פרוטה. תכ"ד - תוך כדי דיבור. באה"ט - באר היטב. שט"ח - שטר חוב. בע"ח - בעל חוב. שכ"מ - שכיב מרע.

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרי "שולחן שמואל" וספרי "מעגלי החיים"

במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות

אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923. S2079395@GMAIL.COM

הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים

תוכן עניינים – הלכות יבום וחליצה

הלכות מיאון 14

14 אה"ע קנ"ה: איזה זמן הקטנה ממאנת, ויתר דיני מיאון, ובו כ"ב סעיפים.....

הלכות יבום 38

38 אה"ע קנ"ו: איזו נקרא זרע קיימא לפטור מן היבום, ובו י"ג סעיפים.....

57 אה"ע קנ"ז: דיני גרים ומומר, ואיזה נקרא אח ליבום, ובו י' סעיפים.....

69 אה"ע קנ"ח: באיזה אופן אשה נאמנת להתייבם, ואם עד אחד נאמן, ובו ו' סעיפים.....

75 אה"ע קנ"ט: יבמה שנתקדשה לזר אם יש זיקה לאסור בקרובותיו, ובו ז' סעיפים.....

84 אה"ע ק"ס: חיוב מזונות היבמה וקבורתה, ודין נכסיה וירושתה, ובו ח' סעיפים.....

אה"ע קס"א: מי שהיו לו אחים רבים או נשים רבות, שמתו ונפלו נשותיהם לפניו, ובו ט'

סעיפים.....

98 אה"ע קס"ב: דיני צרת היבמה וקרובותיה, ובו ה' סעיפים.....

101 אה"ע קס"ג: המייבם זוכה בנכסי המת, וטענת בני היבם, ובו ח' סעיפים.....

אה"ע קס"ד: שהיבמה לא תתייבם ולא תחלוץ תוך שלשה חדשים, ודין אם נתיבמה ונמצאת

מעוברת, ובו ח' סעיפים.....

119 אה"ע קס"ה: איזה מהם קודם או חליצה או יבום, ובו ה' סעיפים.....

אה"ע קס"ו: מצות יבום שתלך היבמה אחר היבם, ושיקדשנה, ואם כינס בביאה באיזו ביאה

היא נקנית, ובו ט' סעיפים.....

140 אה"ע קס"ז: דין יבם קטן וחליצתו וכן קטנה, ובו ו' סעיפים.....

146 אה"ע קס"ח: משכנסה הרי היא כאשתו, ועל מי חיוב כתובתה, ובו ט' סעיפים.....

הלכות חליצה 153

153 אה"ע קס"ט: כל דיני חליצה בפרטות, ובו נ"ו סעיפים.....

סדר חליצה 210

211 סדר חליצה בקצרה, ובו נ"ז סעיפים.....

הלכות חליצה וייבום 235

235 אה"ע ק"ע: דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר, ובו כ' סעיפים.....

250 אה"ע קע"א: דין שתי יבמות חרשות קטנות, ובו י' סעיפים.....

255 אה"ע קע"ב: דין יבם סריס וחרש. שוטה וקטן וטומטום, וכן היבמה, ובו ט"ז סעיפים.....

אה"ע קע"ג: דין יבמה האסורה ליבם באיסור כרת, ודין צרתה, וסוטה וצרתה, וקטנה
שמיאנה, ובו י"ז סעיפים. 266.....

אה"ע קע"ד: דין האסורה ליבם באיסור לאו ועשה, ובו ז' סעיפים. 281.....

אה"ע קע"ה: דין יבמה שהיתה אסורה והותרה, ובו י"ד סעיפים. 286.....

אה"ע קע"ו: דין יבמה שאינה בת יבום משום ספק זקוקה, ודין נשי תערובות, ובו ח'
סעיפים. 296.....

הלכות אונס ומפתה 302.....

אה"ע קע"ז: הלכות אונס ומפתה, ובו ה' סעיפים. 302.....

הלכות סוטה 310.....

אה"ע קע"ח: הלכות סוטה, ובו כ"ב סעיפים. 310.....

שאלות ממבחני הרבנות הראשית. 331.....

דברים אחדים

"אודה ה' בכל לבב" על שזיכני ושם חלקי מיושבי בית המדרש לעסוק בתורה הקדושה. לאחר שה' זיכני להוציא שישה חלקים באבן העזר (פריה ורביה ואישות, קידושין, כתובות וגיטין), זכיתי להוציא לאור חלק שביעי ואחרון באה"ע: "הלכות חליצה ויבום" סימנם קנ"ה – קע"ח, כולל סדר חליצה.

התקופה תקופה קשה, מלחמת 'חרבות צורים', והן קשה מבחינה בריאותית (אנא ה' רפא כל חולי עמ"ק ישראל, וגם לי שמואל בן נעימה, כי רופא חינם אתה).

ספר זה הוא לעילוי נשמת אמי מורתי נעימה גולסמן (ירושלמי) בת חייט, הרי כפרת משכבה, שנלקחה מעמנו, לאחר יסורים קשים. ת.נ.צ.ב.ה

בעריכת הספר הושקעה מחשבה רבה כדי שיהיה קל להבנה, ולשינון מהיר של החומר. הסוגיות פורקו לנקודות ובכל נקודה הובאו המקורות ושיטות הפוסקים בצורה ברורה, עד לפסקי שו"ע והרמ"א על פי המקורות. משם הובאו לכל נקודה דיוני האחרונים. וזאת על ידי כמה כלים:

א. חלוקת השו"ע והרמ"א לסעיפי משנה ותת סעיפים, דבר המקל לפרק את הנושאים לרכיבים פשוטים וקלים להבנה. תוך כדי הוספת ביאורים קצרים בגוף השו"ע.

ב. לכל סעיף וסעיף משנה ישנה הפניה למקור ממנו נפסקה ההלכה, ומשם הפניה לדיונים באחרונים על נושאים אלו.

ג. עריכת מחלוקות הראשונים/האחרונים בצורה של נקודות עם הטעמים, ופעמים רבות אף סיכום הדברים בטבלאות, כדי לזכור הדברים ביתר קלות.

ד. הדגשים המופיעים בספר נותנים ראיית 'על' עוד לפני הכניסה לפרטים.

יש לציין כי מומלץ ללמוד תחילה את הסוגיות במקורן (גמרא, ב"י ואחרונים), ואז הספר יעזור מאוד להשלים את התמונה, וכמו כן בשינון החומר.

יהי רצון מלפניך בורא העולם, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ובמה ששגיתי העמידני על האמת, כי "שגיאות מי יבין". אני קורא ומבקש מכל מי שימצא טעויות או שיש לו הערות והארות על הספר שיודיענו ואשמח לקבל את התיקונים.

הן בפקס 02-582-2581 או באימל: S2079395@GMAIL.COM

תחילה רצוני להודות לנוות ביתי, על כל העזרה והסיוע שלה כדי שאוכל להתפנות ללימוד, כמו כן ברצוני להודות לכל העוזרים והמסייעים להוצאת הספר. יהי רצון שהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה, ויפוצו מעיינותיהם חוצה.

הקב"ה ישלם להם שכרם מושלם.

אני הקטן – שמואל ירושלמי.

תפילה לפני הלימוד

יהי רצון מלפניך יי אלוקי ואלוקי אבותיי שלא יארע דבר תקלה על ידי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא ייכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ותאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה, הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת ואל תצל מפני דבר אמת עד מאוד, "כי יי ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

תפילות להצלחה

רבונו של עולם! אל תרפה את ידי לעת זקנתי מלעסוק בתורה ומלקיים מצוות. אל תשליכני לעת זקנה ככלות כוחי אל תעזבני.
ואל תקהה את שיני, ואל ימות שום אחד מבני ביתי בחיי. ונהייה תמיד מיושבים בדעתנו ושכלנו לעובדך באמת.
ותן בנו כוח ובריאות ואומץ וחוזק בכל אברינו וגידינו אכי"ר.
(ומצא חיים)

רבונו של עולם! עזור לי ולכל בריאי רבונו עמך ישראל, שלא נחלה ולא נחטא ולא ניפול למיטה חס ושלום. ולא נצטרך לרופאים ולא להתעסק ברפואות.
ולכל חולי עמך בית ישראל שלח להם רפואה שלמה במהרה. והצילנו מכל צער וצרה דוחק ועוני ומכל דבר רע, כדי שנוכל לעבוד עבודתך וללמוד תורתך בלי שום מונע.
(עבד המלך)

אזכר לימודו יאמר

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵי שְׁמַת חֲלָקֵי מְיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְדַרְשׁ וְלֹא שְׁמַת חֲלָקֵי מְיוֹשְׁבֵי קִרְנֹת. שֶׁאֲנִי מְשַׁכְּמִים וְהֵם מְשַׁכְּמִים, אֲנִי מְשַׁכְּמִים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשַׁכְּמִים לְדַבְרֵי בְטָלִים, אֲנִי עֹמְלִים וּמְקַבְּלִים שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינֶם מְקַבְּלִים שְׂכָר, אֲנִי רְצִים וְהֵם רְצִים אֲנִי רְצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רְצִים לְבֵּאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדֵם לְבֵּאֵר שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ".

לעילוי נשמת מר אבי מורי ר' אהרון שלום חיים ירושלמי בן מרים. ת.נ.צ.ב.ה.
וכן לעילוי נשמת אימי מורתי נעימה גולסן ירושלמי בת חייט ת.נ.צ.ב.ה.

הסכמות

מהספר הוקדם

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG
Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"
and Morah Hora'ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג
ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקריית מטרסדורף

בס"ד, חודש שבט, תשס"ט

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נוסף מלא ברכת ה' הנקרא בשם "שורשי ההלכה וענפיה", אשר חברו וליקטו הרה"ג רבי שמואל ירושלמי שליט"א, והוא סיכום הלכתי בהלכות חושן המשפט, מסודר בצורה ברורה משורש ההלכה בחומש ובתלמוד ועד ביאור דברי השלחן ערוך והפוסקים האחרונים, והכל עשה באופן נאות ויפה, דבר דבור על אופניו, וע"כ אברכהו שספרו זה יעלה לרצון לפני כל המעיינים בו, ויפיקו הנאה מהנכתב בו, ויזכה לשבת כל ימיו באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

חיים פינחס שיינברג

רחוב פנים מאירות 2, ירושלים, ת.ד. 6979, טל. 537-1513 (02), ישראל
2 Panim Meiroi St., Jerusalem, P.O.B. 6979, Tel. (02) 537-1513, Israel

Yitzhak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ו שבט תשע"ד
4-571/צ"ד

דברי ברכה

הובאו לפני גליונות הספר "שורשי הלכה וענפיה" בעניני אבן העזר חופה וקידושין, מעשה ידי היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראתו קודמת לחכמתו, חריף ובקי, משנתו וך ונקי, הרה"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א, ראיתי שסיכם ההלכות כטוב טעם ודעת דברי השו"ע והרמ"א, מקורות ההלכה בשורשיה בגפ"ת והראשונים, והוסיף דברי האחרונים הדנים בנושאים שונים, בהלכות אקטואליות העולות על שלחן מלכים, המתחדשות בזמננו, והכל עשה בעטו עט סופר מהיר, וסידרם בסדר נכון, בשפה ברורה וקלה, למען ירוץ הקורא בו, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

וברכתי להמחבר שליט"א שיהי רצון שיזכה לברך על המוגמר בקרב הימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ירום ונישא וגבה מאד, להגדיל תורה ולהאדירה.

בכרמת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

David Lau
Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ג' חשוון, תשע"ד
7 אוקטובר, 2013
הס"י - 130.עד

לכבוד
הרב שמואל ירושלמי שליט"א

מכתב ברכה

ראיתי עלים מספרך "שורשי הלכה וענפיה" בספר זה הבאת את ההלכות כשולחן ערוך, באופן המיקל על הלומד בהבנת נושאי ההלכה ומסייע לזכור את הדברים.

הדברים בנויים באופן תמציתי, ממקור ההלכה בתלמוד הולך סובב דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים.

בספר זה קבצת כאמיר גורנה, חידושי הלכות הנוגעים לחלק אהע"ז הלכות חופה וקידושין. הכל מסודר באופן ראוי דבר דבור על אופניו. אין ספק שספרך יהיה לתועלת רבה עבור באי שערי בית המדרש, ובעיקר אלו שמאווים הוא להורות תורה בישראל, ורצונם לעבור את בחינות ההסמכה לכהן כרב בישראל, ספרך ישמש להם כאמצעי חזרה על מה שלמדו מתוך ספרי הטור, השו"ע ושאר הפוסקים.

אברוך שתזכה להוציא לאור עולם עוד ספרי עזר להוגים בתורת ה', להגדיל תורה ולהאדירה.

המברוך בכל לב,

דוד לאו
הרב הראשי לישראל

בית ירב ♦ ירמיהו 80, ירושלים ת.ד. 7525 ♦ מיקוד 91360 ♦ טל': 02-5313191 ♦ פקס: 02-5377872
Beit Yahav ♦ 80 Yirmiyahu St., Jerusalem ♦ P.O.B. 7525 ♦ Tel: 02-5313191 ♦ Fax: 02-5377872
דוא"ל: rabbia@rabbinate.gov.il

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

שלמה משה עמאר
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ב תמוז, תשע"ג
18-1-532/ע"ג

דברי ברכה

היו למראה עיני גליונות ועלים מפירות עמלו של האבך היקר חובר חברים מחוכם, הרה"ג ר' **שמואל ירושלמי** שליט"א, אשר דרך לימודו בטור וב"י וש"ע ונו"כ אסף כל השיטות אל פונדק אחד. והוסיף עליהם ציצים ופרחים מדברי גדולי הפוסקים בתשובותיהם. וכבר מילתי אמורה, כי יש לזהר שלא יהא עיקר הלימוד בספרי קיצורים היוצאים לאור בעת האחרונה, אלא על הלומדים הלכה להשקיע כל כחם ומרצם בשדה אשר ברכו ה', בסוגיות הש"ס, ובדברי מרן הקדוש זי"ע בבית יוסף, ובשו"ע ונושאי כליו, ורק אחר שהגיעו אל עומק הידיעה ותלמודם בידם, יחזרו בספרי הסיכומים מעת לעת לכל ישכחו את משנתם, ובוהו הדרך ישכון אור, ויתקיים תלמודם בידם.

וראיתי כי רבנים גדולים וחשובים הסכימו על ספרו, על כן מצטרפנא לברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויפוצו מעיינותיו חוצה לזכות את הרבים. ויזכה לישב באהלה של תורה ולהמשיך במלאכתו היקרה, מתוך שובע שמחות וברכה וחיים עד העולם.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

*Rabbi Baruch Shraga
Rav of Givat Shapira
Head of Rabbinical courts
of the Jerusalem Rabbinat*

ברוך שרגא
רב דגבעת שפירא
וראיש אבות בתי הדין
רבנות ירושלים

בס"ד

יום: מ"ב למטמונים תשע"ג

הסכמה

היה למראה עיני גליונות הספר, שורשי הלכה וענפיה, בעיניי אהע"ז וחופה וקידושין, מעשה ידי אומן, נטע נאמן הרה"ג שמואל ירושלמי שליט"א.

עברתי על הספר וראיתיו מלא וגדוש מראשונים ואחרונים עם מקורות ההלכה בש"ס ובפוסקים, וכבר אתמחי גברא בספריו הקודמים, מעגלי חיים שהוציא לאור עולם ורבים נהנים מאורו.

ולא נצרכה לברכה כי חפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמר בקרוב, וראוי לציין על גיל הנישואין, דבן י"ח לחופה מה שכתב במחזור ויטרי, די"ח פעמים כתיב: אדם מבראשית עד כי מאיש לוקחה זאת, והרשב"ץ כתב דאסמכיה אקרא, והוא אשה בבתוליה יקח, והוא- גימטריא י"ח, וסמך לדבר, והוא כחתן יוצא מחופתו, ובש"ת רשב"ן כתב דשיעורים אלו נאמרו למשה מסיני, וכתב החיד"א בספרו נחל קדומים, נגד אותם שאומרים דבזה"ז יכולים להמתין עוד, ורמז לדבר, אשה בבתוליה יקח- בסופי תיבות גימטריא י"ח, ובא הרמז בס"ת לרמז שגם באחרית הימים הדין לא ישתנה, וכ"כ החזון איש דכמו שלא נשתנה בן י"ג למצוות כך לא נשתנה בן י"ח לחופה, ובקובץ איגרות כתב, ויש מאחרין אבל אין דרך זה רק ליחידים, וכך כתב הגר"י קנייבסקי זיע"א- דיש להשיא את הבנים והבנות בצעירותם, בגיל שבע עשרה, שמונה עשרה, ובספר שערי הלכה ומנהג, שיבח בזה מנהג הספרדים שמנהגם טוב ונכון לישא סמוך לגיל שמונה עשרה, והלוואי שגם האשכנזים היו מתרגלים בזה.

הריני מברך מקרב לב את המחבר שיזכה להוציא לאור עולם כהנה וכהנה, לזיכוי הרבים.

בברכת התורה

ברוך שרגא

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Badatz & Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

בי"ה, יום ב' סיון תשצ"ג

קיני דעה נצקת קטנתו של תלמוד א"כ
 אומלל קטנה היה הרמ"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א
 ובטחו חוקרי "שו"ת" הא"ב וז"ל "א"כ"א דאורייתא
 כל בית חופ"ה וק"פוטין בכל דורה אה"מס וביחזוקת
 ופ"ז ומרש"א וכן מה שמעו אחרונים
 ודורו נח"ל לכו"פ"א וז"ל אורי צו"ל הן תרומה
 מספ"ה ק"פוטין ש"י א"ס"ר למצ"פ ק"פוטין א"כ ל"ו
 ק"ז"ש קט"פ ו"הן ל"ל"מ"ד
 ו"הן נ"מ"ה א"מ"ה ל"מ"ה
 ש"י ק"פ"ה י"מ"ה ו"הן ל"ל"מ"ד
 ד"כ"פ"ה ה"ה
 ל"מ"ה (מ"ה) א"ו/ד"ק"ה

הרה"ג דוד כהן שליט"א מראשי ישיבת חברון
וחבר מועצת גדולי הדור

כ"ב ע"ה אלול תש"ע

מכתב ידידות

שמחתי לראות את ספרו הנוסף על ימינו הישנים
והנכונים הרב שמהלך ירושלמי אי"ה ספר שולחן
בא"ת וצנפיה על עניני חובב נקודות. הביטוי על
דברי הביטויים ודבריו הנכונים הנוספים של דבר
ודבר על הכינוי וס' דבר ודבר על נקודת ספר
מאיר צינים ומאלי תוכן, לבני ימינו הרבה נכח
איתנו קספיון הקונצ'ים לנתקלן באהבה ורחבה
ואכ"א הוסף לנו לספרו וכן שהוא נכונה גם
בני המקור אינו צריך להסתייג ולא אהבתי הצעין
בספרו ינו אצ"ן ואלהינו את בדבוחי הנקודים והיו
א' אלא אגרו כפרת רבים בהבנה איננו נכונים
באנשים אלהנו תורה ואהבה ולצבא יא' היום בתורת
הכינוי לכפיו של הרבה שאלה

דוד כהן
ראש ישיבת חברון
בני ישיבת ירושלמי

הלכות מיאון

אה"ע קנ"ה: איזה זמן הקטנה במאנת, ויתר דיני מיאון, ובו כ"ב סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

- 15..... סעיף א: קטנה שהשארה אחיה ואמה, מתי צריכה מיאון
- 16..... סעיף ב: איזו קטנה שצריכה למאן
- 18..... סעיף ג: מהו מיאון
- 18..... סעיף ד: מיאון מהאירוסין ומהנישואין. בפני כמה ממאמנת
- 19..... סעיפים ה-ו: ממאנת בפני יבם. ממאנת בפני כמה בעלים
- 19..... סעיף ז: כתיבת גט מיאון
- 20..... סעיף זז: צריך שיכירו אותה ואת בעלה
- 21..... סעיף ט: צריך שיתברר שהמאמנת קטנה
- 21..... סעיף י' 1: נכסי המאמנת
- 23..... סעיף י' 2: דין המאמנת, מתי מותרת לחזור אליו
- 25..... סעיף י"א: המאמנת ביבם במי אסורה
- 27..... סעיפים יב-יג: עד מתי קטנה ממאנת
- 29..... סעיף יד: שערות לפני יב' שנים
- 31..... סעיף טו: בדיקה ע"י נשים
- 32..... סעיף טז: שערות בתוך גומות
- 32..... סעיף יז: היכן מקום ב' השערות
- 33..... סעיף יזז: שיעור אורך השערות
- 34..... סעיף יט: מיאון אחר יב' שנים
- 35..... סעיף כ: בעל אחר יב שנים אף שלא הביאה סימנים אינה כולה למאן
- 36..... סעיף כא: הביאה ב' שערות אחר י"ב ולא בעל
- 37..... סעיף כב: מיאון בזמן הזה

סעיף א: קטנה שהשיאוה אחיה ואמה, מתי יוצאת בלא מיאון

סעיף א: קטנה שאין לה אב, או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או

נתגרשה כשהיא קטנה, שהיא כיתומה בחיי האב, שהרי אין לו עוד רשות בה:

א. והשיאוה לדעתה (פי' כשאין לה אב והשיאוה אחיה או יש לה אב ונתגרשה והשיאוה אפילו אביה - ט"ז), כיון שאין קדושיה אלא מדרבנן, אם אינה חפצה בבעלה אינה צריכה ממנו גט, אלא יוצאת ממנו במיאון.

ב. אבל אם השיאוה שלא לדעתה, או אפילו לדעתה, ואינה יודעת לשמור קדושיה, אפילו מיאון אינה צריכה.

ג. הגה: ולכתחלה יש לבית דין לזיזר שלא להקיא יתומה קטנה במקום שנראה להם שיצא לידי מיאון. ואין לדיין בזה חלל מה שעניו כולות [הגהות מיימוני בשם ר"י].

בעל. שלא לדעתה - כנ"ל אלא שלא מזכירים שנותנים לה בעל. כ"כ הר"ן, הרשב"א ונמ"י.
נמ"י - י"מ לדעת בת 10, 11. שלא לדעת בת 5, 6.

אינה צריכה למאן

- רמב"ם - א"צ למאן בפני שנים, אלא תלך ותינשא ותעשה מה שתרצה. וחלקו עליו - שהרי נישואין לאחר הן מיאון.
- הר"ח - שדינה כפנויה ומותרת אף שגדלה אח"כ (כל שלא נבעלה בגדלותה).
- והרשב"א - א"צ למאן ואם מתה אינו יורשה ואינו זכאי במציאתה והפרת נדריה.
- דעת הרי"ף כ' נמי: הר"י ברזילי פירש לדעת הרי"ף - שמיאון צריך רק בנשואה אבל בארוסה א"צ מיאון. והקשו עליו - הרי מפורש ובגמ' (קז.) שאין חילוק בין ארוסה לנשואה?

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (קז.): משנה - קטנה יוצאת במיאון לכו"ע. פרש"י: קטנה - יתומה שהשיאוה אמה ואחיה.

עוד בקידושין (מד:): קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה או נתאלמנה - דינה כיתומה בחיי אביה. כ"פ הרמב"ם, הרמ"ה וש"פ.

א. שם (קז.): איזוהי קטנה שצריכה למאן? כל שהשיאוה אחיה או אמה לדעתה.

ב. השיאוה שלא לדעתה א"צ אף מיאון.

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר - כל תינוקת שאינה יודעת לשמור קידושיה א"צ למאן, וכן הילכתא (קה.).

לדעתה / שלא לדעתה

ירושלמי: לדעתה - שעושים לה חופה ומלבושים נאים ומזכירים שנותנים לה

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "והשיאווה לדעתה"

ב"ש (א): כתב נמ"י בשם הרמב"ן דווקא אם השיאווה צריכה מיאון אבל נתקדשה ע"י אמה ואחיה מדעתה והיא לא קבלה הקידושין – א"צ מיאון שלא מצינו שליחות לקטן. וכן דייק מהרש"ל.

ב. "אפילו מיאון אינה צריכה"

ב"ש (ב): וכתב נמ"י בשם ר"ח – ודינה כפנויה אצלו, ואפילו גדלה תחתיו ולא בעלה משגדלה אינה צריכה מיאון ומותרת לאחר.

אבל והרשב"א כתב – שאסורה לאחר, ולענין זה מקרי שא"צ מיאון שאם מתה אינו יורשה ואין זוכה במציאתה. מה שאין כן כשהשיאווה לדעתה כ"ז שלא מיאנה זוכה בכל דבר.

ופירש הרמב"ן לדעת הרי"ף – כשקיבלה את קידושיה בעצמה אף ארוסה צריכה למאן, אבל כשקידשה אחיה ואמה אפילו לדעתה אינה מקודשת כלל וא"צ מיאון לפי שלא מצינו שליחות לקטן, אבל כשהכניסוה לחופה לדעתה אע"פ שהם קיבלו הקידושין צריכה למאן.

ג. הגמ"י: כתב הר"ח – כשבאה לפנינו לקדש יתומה, דורשים ראייה שהיא גדולה כדי להתרחק ממיאונים, ודיין שמשאיא קטנה נזופים בו, מיהו לא מוציאים אותה מבעלה.

ולא נראה לר"י – מותר להשיא קטנה במקום שנראה שלא יבוא לידי מיאון, אבל במקום שתבוא לידי מיאון צריך להמתין עד שתגדל. כ"כ או"ז בשם ר' שמחה.

סעיף ב: איזו קטנה שצריכה למאן

סעיף ב: א. איזו היא קטנה שצריכה למאן: (1). מבת שש שנים עד בת עשר

בודקין אותה לפי יופי דעתה אם יודעת לשמור קדושיה, ושהם קידושין, לא שתשמור אותה כדרך שמשמרת האנוז והתמרים וכיוצא בהם, ה"ז צריכה מיאון. ואם אינה יודעת לשמור קדושיה, אינה צריכה למאן, אלא הולכת לבית אמה כאלו לא נתקדשה מעולם. (2). ופחותה מבת שש, אפילו היא נבונה לחש ביותר ויודעת לשמור, אינה צריכה מיאון. (3). ויתירה על בת עשר, אפילו סכלה ביותר, צריכה מיאון.

ב. הגה: וי"א דכל זה כשנשאת לדעת אחיה ואמה, אבל אם נשאת שלא לדעתו, אינה צריכה למאן [הגהות אלפסי]. ג. וי"א דאם הגיעה לפעוטות, צריכה למאן [בית יוסף בשם הריטב"א].

❖ שורשי הלכה (המקורות) א. גיטין (סה.): אמר רבא, ג' מדות

חלוקות בזכיית קטן:

1. קטן כזה שאם נותנים לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו, זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. וכנגדן בקטנה, בהבנה כזאת, נחשבת כיודעת לשמור קידושיה – והרי היא מתקדשת על ידי אמה או אחיה קידושין מדברי סופרים, בהסכמתה, ולהתרת קידושין אלו צריכה למאן (כמבואר ביבמות [קז ב], שכל קטנה שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה אפילו למאן, וזו יודעת כבר לשמור קידושיה, והיא צריכה למאן כדי לצאת מבעלה).

וכן היא מתקדשת על ידי עצמה ב"קידושי מיאון", מדרבנן, אם היא יתומה.

2. הפעוטות (בגיל שש עד שמונה) – מקחן מקח, וממכרן ממכר במטלטלין. וכנגדן בקטנה, כשהגיעה לגיל הזה, היא בגדר "משלחה", ואינה חוזרת", והרי היא מתגרשת בקבלתה את הגט, אפילו שנתקדשה בקידושי אביה ומת האב, שקידושיה מן התורה.

3. הגיעו ל"עונת נדרים", (דהיינו שנה אחת לפני גדלותם, נדריהם נבדקין, ואם יודעים לומר לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו) – נדריהן נדר והקדשן הקדש.

וכנגדן בקטנה (כשהגיעה לגיל זה, והביאה שתי שערות) – חולצת, ואפשר לסמוך על סימנים אלו, ואין הם שערות של שומא בעלמא,

אבל קודם זמן זה, קטנה היא, ואין סימניה סימנים, ואינה חולצת, לפי שכתוב בפרשת חליצה "איש ומקישים" "אשה" ל"איש", שצריכה להיות גדולה לחליצה.

✓ כ"פ הרמב"ם: בגיל 6-10, אם יודעת לשמור קידושיה צריכה מיאון, ואם לאו

א"צ מיאון. פחות מ 6, א"צ מיאון בכל גוונא. יתר על 10, צריכה מיאון בכל גוונא.

ג. **ביבמות** (קח.): ר"ח בן אינטיגנוס אומר, כל שאינה יכולה לשמור קידושיה א"צ למאן (פירוש שאינה מבחנת בין קידושה לדבר אחר).

הקשה נמ"י – משמע שאם מבחנת צריכה למאן, והרי בגיטין (סה.) אמר רבא – הפעוטות מקחן מקח במטלטלים, וכנגדן שאינה מתקדשת למיאון?

תירץ הריטב"א – כשנתקדשה ע"י אחיה סגי כיודעת להבחין, אבל נתקדשה ע"י עצמה צריכה שתגיע לעונת הפעוטות (שהוא יותר מאוחר).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "בת שש שנים עד בת עשר"

ב"ש (ג): גיטין (סה.) – הפעוטות מקחן מקח וכנגדן קטנה מתקדשת למיאון. וביבמות (קח.) – אר"ח כל שיכולה לשמור קדושיה צריכה מיאון.

ונחלקו על מה מדבר ר"ח?

רמב"ם – דר"ח קאי על פעוטות היינו מבת ו' ועד בת י' כ"א לפי חורפיה והיינו חורפיה שיודעת לשמור קידושין, אבל פחות מבת ו' בזה לא דיבר ר"ח ואפי' יודעת לשמור קידושין א"צ מיאון. היינו לגרסת הרי"ף והרמב"ם.

מיהו לדעת הרמ"ך שהביא הכ"מ – ס"ל אף פחות מו' כל שיודעת לשמור קידושיה צריכה מיאון, וס"ל כל חד שיעור בפני עצמה הפעוטות מסתמא צריכה מיאון, ואם

יודעת לשמור קידושיה אפי' פחות מו' צריכה מיאון. וכן לגירסת רש"י והתוס' והרא"ש שם צרור וזרקתו שיעור למיאון והיינו מ"ש ר"ח אם יודעת לשמור קידושיה והיא פחות מו'.

ולעיל סימן קמ"א הביא המחבר דעתם לפי גירסתם ממילא במיאון אפילו פחותה מו' צריכה מיאון, וכאן השמיט דעתם אפשר דס"ל כיון שהיא רק קידושין דרבנן מקיל.

"אפילו סבלה ביותר"

ב"ש (ד): לאו למימרא דעושה מעשה שטות, אלא דאינה חריפה כלל, מ"מ כיון שהיא בת י' חזקה על הרוב שיודעת לשמור קידושיה.

ב. "נטאת שלא לדעתן"

ב"ש (ד): א"צ מיאון – דהוי כפיתוי קטנה בעלמא שדינה כאונס (ש"ג). אבל לרמב"ם – אפילו נתקדשה שלא מדעת אחיה ואמה צריכה מיאון. ואפשר דס"ל שאף פיתוי קטנה לא הוי אונס.

ג. "וי"א לאס הגיע"

ב"ש (ו): ס"ל שיעור ר"ח בן אינטיגנוס (כל שאינה יכולה לשמור קידושיה א"צ למאן) ושיעור הפעוטות, תרי שיעורים הם שיעור ר"ח איירי כשנתקדשה ע"י אחיה, והפעוטות איירי כשנתקדשה ע"י עצמה.

סעיף ג: מהו מיאון

סעיף ג: א. המיאון הוא שתאמר: אי אפשי בפלוגי בעלי או אי אפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי. **ב.** ואפילו לא אמרה דבר, אלא הלכה ונתקדשה לאחר כשהיא קטנה, אף על פי שהיתה נשואה, קדושיה הם הם מיאוניה.

אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי באיזה מהם שתאמר הוי מיאון. כ"כ הרמב"ם.

ב. שם: תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונישאת משום רבי יהודה בן בתירה אמרו: נישואיה הן הן מיאוניה. ואפילו עמדה ונתקדשה לאחר קידושיה הן הן מיאוניה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קח): ת"ר – איזהו מיאון? אמרה אי אפשי בפלוגי בעלי, אי אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי. ב"י – נראה דאו או קתני דבין שאמרה אי אפשי בפלוגי בעלי בין שאמרה אי

סעיף ד: מיאון מהאירוסין ומהנישואין. בפני כמה ממאמנת

סעיף ד: א. ממאנת, בין מן האירוסין בין מן הנשואין, אפילו שלא בפני הבעל ושלא בפני בית דין, **ב.** רק שיהיה בפני שנים שיעידו על הדבר, ויש מי שאומר

דלכתחלה בעיני ג'.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (קז.): משנה - בש"א אומרים אין ממאנין אלא ארוסות, ובה"א - ארוסות ונשואות. בש"א - בבעל ולא ביבם, ובה"א - בבעל וביבם. בש"א - בפניו, ובה"א - בפניו ושלא בפניו. בש"א - בב"ד, ובה"א - בב"ד ושלא בב"ד.

ב.שם (קז.): אלו ואלו מודים שצריך שלשה. ✓רבי יוסי בר יהודה ור"א בר שמעון מכשירים בשנים. כ' תוס': ה"ה דמהני בפני אחד, אלא שצריך עדות שמיאנה. כ"כ הב"ש והט"ז.

מכשירים בשנים

ר"ח - היינו בדיעבד אבל לכתחילה בעיני ג'. כ"כ בעה"ט והתוס' בשם ר"ח. וה"ה בדעת רש"י ורמב"ם - אף לכתחילה סגי בשנים.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "מן האירוסין"

ב"ש (ז): היינו כשקבלה היא הקידושין לדעת הרמב"ן, ומדעת אמה או אחיה.

ב. "ויש מי שאומר"

ט"ז (ט): ואם נשאת או נתקדשה בפרהסיא הוי כאלו מיאנה בפני ג', וכשנתקדשה בצנעה צריכה עכ"פ לפני ג'.

סעיפים ה-ו: ממאנת בפני יבם. ממאנת בפני כמה בעלים

סעיף ה: כשם שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם, אם לא מיאנה בבעל [משנה (קז.)].
כב"ה:].

סעיף ו: מיאנה בבעל ונשאת לאחר, ממאנת בו. וכן בשלישי וברביעי, אפילו כמה פעמים, כל זמן שהיא קטנה [משנה קז. כב"ה:].

סעיף ז: כתיבת גט מיאון

סעיף ז: השנים שמיאנה בפניהם כותבין לה גט מיאון וחותרין בו ונותנים לה. ואינו כגט גירושין להיות נתינתו מגרש, לפיכך אינו צריך כתיבה לשמה, ולא מסירה, ולא דבר ממשפטי גט הגירושין, ואין כותבין בו תופס (נוסח) הגט, לפי שאינו אלא כמעשה ב"ד.

בפניהם כותבין לה גט מיאון וחותמין בו ונותנים לה. ואינו כגט גירושין להיות נתינתו מגרש, לפיכך אינו צריך כתיבה לשמה, ולא מסירה, ולא דבר ממשפטי גט הגירושין, ואין כותבים בו טופס (נוסח) הגט, לפי שאינו אלא כמעשה ב"ד.

נוסח גט מיאון ע"פ הרמב"ם: 'בכך וכך בשבת בכך בכך לירח פלוני שנת כך וכך למנין פלוני מיאנה פלונית בת פלוני בפנינו ואמרה: אמי או אחי הטעוני וקדשוני או השיאוני ואני קטנה לפלוני בן פלוני. והשתא גליתי דעתי קדמיכון דלא צבינא ביה ולא קאמינא עמיה. והשתא בדקנו פלונית ואתברר לנח דעדיין קטנה היא וכתבנא והתמנא ויהיבנא לה להיות לזכות ולראיה בידה.'

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (קז:): בראשונה היו כותבין גט מיאון 'לא רעינא ביה ולא צבינא ביה (אין רצוני ואיני חפצה בו), ולית אנא בעיא להתנסבא ליה (ואיני רוצה להינשא לו)', כיון דחזו דנפיש דיבורא אמרי אתי לאיחלופי בגיטא תקינו הכי: 'ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא (לפנינו)'.
פרש"י: אתי לאיחלופי – בגט שיכתבנו

(בנוסח זה) סופר בור לגרש בו אישה.

וה"ה פירש – יבואו להחליף בגט ויאסרו קרובות אף במיאון.

וע"פ זה פסק הרמב"ם: השנים שמיאנה

סעיף זז: צריך שיכירו אותה ואת בעלה

סעיף זז: א. אלו שממאנת בפניהם צריך שיכירו אותה ואת בעלה. לפיכך כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאון, אף על פי שאינו מכירה, שודאי הכירה אותם שמיאנה בפניהם.
ב. (ודווקא לכתחלה, אבל זדיענד אפילו קאינס מכירים הבעל רק האשה, סג"י) [כ"כ הב"י].

שראו החליצה או המיאון יכולים לכתוב אע"פ שהם עצמם לא מכירים.

א. אלא אם כן מכירים

✓ כ' הרמב"ם והטור – מכירים הבעל והאישה.

וה"ה בשם הרשב"א כ' – מכירים האישה אע"פ שלא מכירים הבעל, שאף שאינו בעלה הרי יכולה למאן שלא בפניו ולמה לה לשקר.

פסק הב"י: ובדיעבד אף שמכירם רק את

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קו.): אמר רבא אמר רב סחורה אר"ה – חולצין או מייבמין אע"פ שלא מכירים. לפיכך אין כותבים גט חליצה או מיאון אלא אם כן מכירין.

✓ רבא עצמו אמר – אין חולצין ולא ממאנין אלא אם כן מכירים, לפיכך כותבים גט מיאון אע"פ שלא מכירים.

פרש"י: לפיכך כותבים – כיון שאין חולצים או ממאנים אלא אם כן מכירים, עדים

וכן עשה מהר"ר יעקב פולק ז"ל מעשה צימיו, וללא כיס מחמירין ואמרו שאין צת ממאנת בזמן הזה כלל [מהר"ם מרזבירק ור"י מינץ].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב.ומהר"ם מיזבורק כ': ואין למאן

בזה"ז כלל, אף הפחותה מ"ב, וטעמו: (א). שלא יתחלף באשת איש דעלמא (שגם בה יתירו מיאון).

(ב). שלא יבואו למאן לפני עמי ארצות. כ"כ ת' מהר"ם פדואה בשם מהר"י מינץ.

אמנם ר' יעקב פולק ז"ל עשה משעה להתיר אישה פחותה מ"ב במיאון, ואף שחלקו עליו גדולי אשכנז לא השגיח בהם ויצא הדבר בהיתר.

מ"מ פת"ש (יד) כ' – שיש"ש דעתו כהחמירין, ואפי' אם מיאנה לא תנשא עד שתתגרש אבל אם כבר נשאת ע"י המיאון לא מפקינן מבעלה רק שלא יהא לה י"ב שנה ויום א' ואותו המורה ראוי להורידו מגדולתו.

א.כ' בסה"ת: בזה"ז אינה נאמנת אחר י"ב שלא בעל, וטעמו –

(א). קי"ל גומות אף בלא שערות הוי סימן, ואין אנו בקיאים להבחין שלא היו גומות. (ב). ועוד שמא אפילו אחת בגבה ואחת בכרסה או בקשרי אצבעותיה הוי סימן, ומי יוכל לבדוק את כל גופה.

והוסיף הב"ש (לד) – ואף שלא בעל והוי קידושי דרבנן, כיון שהוא חסרון ידיעה שאין אנו בקיאים, אין להתיר ולא מקרי ספק דרבנן.

ות' ברית אברהם – כשלא בדקה הוי חזקה שהביאה ב' שערות (חזקה דרבא), ולכן בימנו שלא בקיאים לא הוי ספק אלא חזקה שהביאה ב' שערות.

הלכות יבום

אה"ע קנ"ו: איזו נקרא זרע קיימא לפטור מן היבום, ובו י"ג

סעיפים.

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: מצווה ליבם אשת המת בין מהאירוסין או מהנישואים.....39
- סעיף ב: מה נקרא בנו שפוטר מיבום.....40
- סעיף ג: זרע גוסס או פצוע ממכות.....42
- סעיף ד: הפילה, יצא הוולד חי ומת, כלו לו חודשיו.....42
- סעיף ד: חי ל' יום, יש מחמרירים אפ"י נולד מת.....45
- סעיף ה: נאמנות אישה לומר כלו חודשיו, מחלוקת אם כלו חודשיו.....47
- סעיף ו: האומר זה בני פוטר אשתו מיבום וחליצה.....48
- סעיף ז: אמר בשעת קידושין שיש לו בנים, ובשעת מיתה אמר שאין לו בנים...50
- סעיף ח: להאמין לעד אחד שניתן לה בן.....51
- סעיף ט: מי שזינה וילדה ואמר זה בני – ה"ז ספק פטור.....51
- סעיף י: אמרו לה מת בעליך.....53
- סעיף יא: מת בעלי ואח"כ בני, או הפוך.....53
- סעיף יב: באה ממדינת הים ואמרה ניתן לי בן ומת.....54
- סעיף יג: הלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך.....55

סעיף א: מצווה ליבם אשת המת בין מהאירוסין או מהנישואים

סעיף א: מי שמת אחיו מאביו ולא הניח זרע, מצווה ליבם את אשתו, בין שהיא אשתו מן הנישואין בין שהיא אשתו מהאירוסין, דכתיב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו יבמה יבא עליה (דברים כה, ה).

לכל אדם.

עוד ביבמות (יג:): 'לא תהא אשת המת החוצה' חוצה למה ליי? לרבות הארוסה, שאף שהיא חיצונית ועדיין לא התקרבה צריכה ייבום.

[יבמות (יז:): אמר ר"י אמר שמואל – כי ישבו אחים יחדיו, שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו (פירוש היבם נולד אחר פטירת אחיו).]

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ולא הניח זרע"

❖ שורשי הלכה (המקורות)

דברים (כה, ה-ו): פִּי יִשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אִשְׁתּוֹ הַמֵּת הַחֹצֵה לְאִישׁ זָר בְּמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה:

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:

אשה שבעלה מת ולא השאיר אחריו בנים, אם יש לו אח, אסורה היא להינשא לאדם אחר, ומצות עשה מן התורה על אחי המת לבוא עליה ולקחתה לו לאשה, כדי להקים שם לאחיו המת, ואם אין הוא רוצה לייבמה הרי זה חולץ לה ניתרת בחליצה זו להינשא

פת"ש (א): ואפי' יש לאישה זרע מבעלה הראשון צריכה יבום. וכ"ה ביבמות (ס"פ יש מותרות).³

סעיף ב: מה נקרא בנו שפוטר מיבום

- סעיף ב:** א. זה שנאמר בתורה 'ובן אין לו' (דברים כה, ה) אחד הבן ואחד הבת, או זרע הבן או זרע הבת, עד סוף כל הדורות, בין מאשה זו בין מאשה אחרת, אפי' היה לו זרע ממזר או (בן יהודי) עובד אלילים, הרי זה פוטר את נשיו מן החליצה ומן היבום.
- ב. אבל בנו מהשפחה או מעובד כוכבים (גויה) – אינו פוטר (אפילו כתגייר או נסתחרכ [הבן] [הרמב"ם פ"א מהלכות יבום וחליצה]).
- ג. וי"א דהני מילי בנו משפחה אחרת, אבל בנו משפחתו, פוטר.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (כב.): מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשתו אחיו ליבום, חוץ מאח מהשפחה או גויה.

גמ': מ"מ זוקק – לאתיי מאי? לאתויי אפילו בן ממזר שפוטר מיבום. ועד בב"ב (קטו.): אין לי אלא בן, בן הבן ובת הבן ובן הבת מניין? ת"ל 'בן אין לו' עיין עליו.

שמפסיד רק לבנו, אבל לפסול אחרים ולהפסידם אינו נאמן. כ"כ שו"ת חו"י שאינו נאמן לפסול ביתו להצריך אשתו חליצה. (ה). לצרף דעת הגמ"י לפי בה"ג ור"ת – שאין נאמר ב"יכיר" דווקא כשיש בכור ומכיר לבן הצעיר שהוא הבכור (שאז פוסל הבכור), אבל כשאין בכור לא נאמן. (ו). לצרף דעת תוס' ר"ד – אינו נאמן ב"יכיר" אלא כשאשתו לא מכחישה אותו, אבל מכחישה אינו נאמן. (ז). לצרף דעת ר' ישעיה ראשון – הנאמנות רק שאומר שהוא בנו אלא שהוא ממזר (כיון שבא על הערוה), אבל לומר שאינו בנו שאשתו זנתה עם אחר אינו נאמן. לכן יש להתיר האישה בלא חליצה.

³ יב"א (ט-לה): אישה שנפטר בעלה ויש לה ממנו בת, ולפני פטירתו אמר שאינה ביתו, כי לפי הרופא (הגוי) הוא אינו מסוגל להוליד. אפשר להתיר אשתו בלא חליצה, כיון ש – (א). רופא גוי אינו נאמן שאינו מסוגל ללדת כמ"ש ב"י (יו"ד קפז). (ב). וממילא הבעל אינו נאמן שאינו ביתו, לפי שאומר כן לפי דברי הרופא. כ"כ רעק"א. (ג). כיון שבתחילה לא אמר שאינה ביתו, רק לפני פטירתו – אינו נאמן. כ"כ הרשב"ץ. (ד). שו"ע (ד-כט): האומר על הבן שאינו ממנו, אם יש לבן בנים אינו נאמן לפסול הבן, כיון שפוסל גם הנכד. א"כ גם כאן אינו נאמן לומר שאינו ביתו להצריך חליצה לאשתו. וכ"מ מהרשב"ץ – שאינו נאמן לפסול רק

(שהובא בב"ש ת"ק ס"ק י"א) יש קצת ראייה דפוטר, דהרי משווה ממזר לטרפה (וכמו שממזר פוטר אף טרפה פוטר), ושוב כתב דליתא, דמי שיש לו בן ממזר דפוטר מחליצה מסתמא הוי ממזר דידוע דחי, וזה הרי מת.

ב. "בנו מהשפחה"

ב"ש (ב): דקי"ל הולד כמותה ולא נקרא זרעו. כ"ד המחבר עיקר כרמב"ם דס"ל אפילו משפחתו מסתמא בועל לשם זנות ולא הוי בנו (ולא כי"א שכתב כאן). ולכן גם ובסימן ט"ו הביא דעת החולקים בלשון וי"א.

ט"ז (א): ויש מקשים – הטור (סוף סי' קמ"ט) כ' בשם הרא"ש: הבא על אשה דעלמא אין חוששין שמא קדשה מטעם שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואינה צריכה ממנו גט. ומאי שנא הכא דחיינן מטעם זה?

וי"ל דשאני זנות דפנויה דאינו אלא מדרבנן (ואינו חושש לבעילת זנות), מה שאין כן באיסור שפחה שהוא מן התורה. ועוד נראה לי – דאין חשש בפנויה שקדשה בבעילה, שא"כ מכשיל אחרים באשת איש, שהרי אינו מספר כלום שקדשה בבעילה, ואחר ישא אותה וירבה ממזרים. מה שאין כן כאן אם שחררה אין מזה מכשול בלי דעתו שהוא חושב בלבו אם יהיה צורך בדבר לגלות דבר זה אגלה להם.

ב. (שם): חוץ ממי שיש לו בן מהשפחה והנוכרית.

כ' הרמב"ם – טעמו, שבנו משהפחה והגויה אינם נקראים על שמו.

ג. כ' רב נטרונאי – דווקא שפחה שאינו שלו, אבל משפחה שלו פוטר מייבום, לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובוודאי שחררה קודם שבא עליה. והרמב"ם – לא חילק, ובכל גוונא אינו פוטר מייבום.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "זרע ממזר"

באיזה אופן ברור שהממזר בנו?

• ב"ש (א): כשהיו שניהם (איש ואישה האסורים זה לזה) חבושים בבית האסורים ונולד לאישה, וודאי שהוא ממנו והוא ממזר.

• שיבת ציון: נשא אישה ונולד לו בן, ואח"כ נתברר שהיא עליו באיסור ערווה.

• נשא אישה ששמעו שבעלה מת, ואח"כ חזר (יז/נו).

• פת"ש (ג): מיירי שנשא ממזרת שהוולד ממזר.

פת"ש (ב): כ' ברכי יוסף – שגינת ורדים נסתפק במי שמת והניח בן קטן טרפה ולא עברו ימים מועטים עד שמת אי חשיב זרע לפטור אשת המת מן החליצה ויבום. והוא ז"ל כתב עליו – שמדברי ספר חסידים

סעיף ג: זרע גוסס או פצוע ממכות

סעיף ג: אפילו היה הזרע גוסס או פצוע ממכות שאי אפשר לו לחיות, פוטר.

(אם הוא אח הנפטר) ופוטר מהייבום (אם הוא בן הנפטר).

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

אהלות (א/ו): אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו, ואפילו מגויד וגוסס זוקק לייבום

סעיף ד: הפילה, יצא הוולד חי ומת, כלו לו חודשיו

סעיף ד חלק 1: ^אמי שמת והניח אשתו מעוברת, אם הפילה, הרי זו תתייבם. ואם ילדה ויצא הולד חי לאויר העולם, אפילו מת בשעה שנולד, הרי אמו פטורה מהחליצה ומן היבום.

^באבל מדברי סופרים, עד שיוודע בודאי שכלו לו חודשיו ונולד לתשעה חודשים גמורים.

^גהגה: י"א דבזמן הזה אפילו לא נכנסה צדק התשיעי רק יום אחד מלכד יום שנתעברה בו, הוי וולד קיימא. ואף על גב דאמרינן בגמרא יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין, כבר תמהו על זה רבים שהחוש מכחיש זה, אללא שאנו כריכין לומר שעכשיו נסתנה הענין, וכן הוא בכמה דברים [ב"י בשם התשב"ץ]. מיהו חדשי העיבור כל אחד שלשים יום, ולא חשבינן להו בסדר השנים (שאחד מלא ואחד חסר), [כן משמע שם] ...

בקרובותיה (דלא הוי חליצה).

וכ' הרמב"ם – ואם הפילה ה"ז תתייבם.

וכ' הטור: ואפילו זרע שנולד אחר מותו כגון שהניחה מעוברת פוטר מיבום ובלבד שהוא בן קיימא.

^ביבמות (לו): רשב"ג אומר – כל ששהה

באדם ל' יום אינו נפל, לא שהה ל' יום הוי ספק.

✓ פרש"י: דווקא שספק אם כלו לו חודשיו,

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

^אגדה (ג:): משנה – תינוק בן יומו זוקק ליבום (אם הוא אח בעלה) ופוטר מן הייבום (אם הוא בנה).

פרש"י: פוטר מן הייבום – ואפילו חי שעה אחת.

עוד יבמות (לה:): משנה – החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה: בזמן שהוולד בן קיימא (א"צ חליצה) הוא מותר

שהוולד מבעלה. והעם מרגנים שזינתה כיון
ש –
(א.) כבר ז' שנים לא נתעברה מבעלה, איך
יתכן שעכשיו לפני מותו תתעבר ממנו,
אלא ודאי זינתה מאחר.
(ב.) סתם מעוברת מסולקת דמים, וא"כ איך
פירסה נדה.

(ג.) ג' ימים לפני מותו היה כבר חלש
ביותר ועוד שאנשים שמרו עליו יומם
ולילה איך שימשו יחד.

ומשיבה האישה שבחליו נתייחדה עמו
ונבעלה כ"ח אייר ואז נתעברה.

כתב בזה תשובה ארוכה, והעלה דכל אלה
הרינונים אין בהם ממש והיא מותרת בלא
חליצה אפי' לכהונה ואין לחוש כלל.

ובסוף התשובה כ' הנו"ב: דיש ספק באשה
ששימש בעלה עמה ומת בו ביום, ונקלט
הזרע אחר מותו וילדה וילד חי. אף שבנו
הוא לכל דבר מ"מ לפטור מהיבום צ"ע,
אולי קרינן ביה ובן אין לו בשעת מיתה.
ומ"מ לעניין מעשה אין לחוש לזה ואין
להמציא חומרה חדשה.

"אפי' מת בשעה שנולד" (פוטר)

ב"ש (ג) בשם המגיד: היינו בגמרו
שערותיו וצפורניו, דאם לא כן הוי כנפל
אפילו בספק אם כלו חודשיו.

ב. "אבל מד"ס... שכלו לו חודשיו"

ב"ש (ג) בשם ה"ה: דין וולד של קיימא
לפי הרמב"ם –

- לעניין טלטול בשבת הנולד לשמונה
ודאי, אם גמרו שעריו וציפורניו נקרא חי

אבל אם קים ליה שכלו לו חודשיו תנן
(נדה מג:): תינוק בן יומו פוטר מן הייבום.
לפי הרמב"ם – מהתורה כשנולד מיד פוטר
אמו מייבום, מ"מ מדרבנן מצריך רשב"ג
שיהא וולד של קיימא, או כלו לו חודשיו
(וזה יתכן כשבעל ופירש) או שהה ל' יום.

ג. נדה (לח:): אף למ"ד היולדת לתשעה
אינה יולדת למקוטעין (אלא יולדת לאחר 9
חודשים מלאים ולא פחות) היולדת לשבעה
יולדת למקוטעין.

ריב"ש – וכבר תמהו על זה רבים, שהרי
רואים שיולדת קודם תשעה חודשים
מלאים.

וכתוב התוס' – שנשתנו הטבעים ולכן
אפילו נכנסה יום א' בתשיעי מלבד יום
שנתעברה בו מקרי כלו לו חודשיו והוי
ולד של קיימא, מיהו צריך שיהיו חודשים
מלאים (של 30 יום).

[כלומר: אם עברו $8 * 30 - 1 = 241$ יום מלבד
יום העיבור והוי ולד של קיימא, וא"צ 9
חודשים מלאים].

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "והניח אשתו מעוברת"

פת"ש (ה) בשם ת' נו"ב: אישה ששהתה
עם בעלה ז' שנים ולא ילדה, וחלה בעלה
חוליו שמת ממנו, והכביד חוליו עד
שהפקידו אדם לשומר יום ולילה. אשתו
טבלה לנידתה ג' ימים לפני מותו. בער"ח
סיון מת בעלה והניח אח קטן, כשבועיים
לאחר מותו פירסה אשתו נדה (משמע שאינה
מעוברת), ובט"ו באדר ילדה וולד שחי יותר
מ ל' יום. וטוענת האלמנה שהתירה לשוק,

"עד שיודע בודאי"

ואינו מוקצה.

• וולד שכלו לו חודשיו – הוי וולד מעליא מהתורה, ומדרבנן אפילו לא שהה אפילו לא גמרו שערו וציפורניו.

• שהה ל' יום אף בלא שערות וציפורנים אפילו בן ח' ודאי – הוי וולד מעליא. אלא לעניין אבלות מקלים עליו.

• גמרו לו שערו וציפורניו – מהתורה וולד מעליא אפילו בן ח' ולא שהה, רק שמדרבנן מצריכים שהה.

פת"ש (ו) בשם ת' פמ"א: אישה שילדה אחר ח' חודשים וי"א יום, אלא שעל הלידה מעידים נשים – יש לצדד להקל:

(א). ע"פ הרמ"א שתשעה חודשיו מקוטעים מקרי כלו לו חודשיו.

(ב). מהר"א ששון: הלכה רווחת שעד אחד נאמן ביבמה, וכן עשה מהרשד"ם הלכה למעשה (אף שהוא כנגד הראב"ד). וא"כ גם נשים כשרות להעיד על הלידה (שכל מקום שעד אחד כשר אף הנשים כשרות).

"עד שיודע בודאי שכלו לו חודשיו"

ב"ש (ד): ואם בעלה כאן אי אפשר לידע שכלו חודשיו כי שמא נתעברה אחר כך. ואם אינו כאן י"ל דחיישינן שמא בא אצלה ואפשר דחיישינן שמא בא ע"י שם (ולא מקרי כלו לו חודשיו).

אבל פת"ש (ז) בשם ת' פמ"א – חולק על הב"ש, עד כאן לא אמר בה"ג שחיישינן שבא בצנעה אלא כדי להקל שלא יקרא הוולד ממזר, אבל להחמיר לא. ואדרבה הרוב מסייע לומר שלא בא, לפי שרוב נשים וולד מעליא יולדות ולמה נחשוש לנפל. ועוד שהרא"ש חולק על בה"ג. גם ב"מ חלוק על הב"ש.

פת"ש (ו): כ' בת' רבינו עקיבא איגר – אשה שנתאלמנה והיא מעוברת וילדה בכ"ח כסליו והולד מת תוך ל' יום, ואחי הבעל ההוא במרחק במדינת הים (שאי אפשר לחלוץ). יש לדון האם הוולד כלו לו חודשיו, ע"פ עדיות כדלקמן –

(א). נשים מעידות שהראתה להם קודם ב' שבועות שהדדים שלה יש בהם היכר חלב (שזהו סימן שוולד בן קיימא).

(ב). עד א' מעיד שראה אותה בר"ח תמוז וכריסה בין שיניה, שאז הוכחה דהיתה אז מעוברת ג' חדשים, וממילא ידענו דכלו חודשיו ומותרת לעלמא.

אפשר להקל ע"פ עדות הנשים מבדיקת הדדין ובפרט ע"פ עדות העד א' שראה אותה בר"ח תמוז כריסה בין שיניה דמכח הכרת עינו נראה דהיתה אז מעוברת ג"ח. שוב ראיתי בתשובת משכנות יעקב – יש צד להקל באם שיתברר בבירור גמור שהחזקה והוכר עוברת בהיכר גמור ששה חדשים שלימים קודם שילדה.

"לתשעה חודשיו גמורות"

ב"ש (ה): סיכום השיטות

(א). שיטת המחבר כהרמב"ם – צריך 9*30 יום מלאים, ול"א שיפורא גרים (שמספיק בתחילה כמה ימים בחודש שיחשב כחודש, ואפשר שתלד ל 7 חודשים וכמה ימים, כלומר 7 חודשים מלאים באמצע, ובחודש ראשון ותשיעי כמה ימים). ול"א יולדת לתשיעי יולדת למקוטעין (אלא צריכה להשלים חודש תשיעי 30 יום).

(ב). והרמב"ן ס"ל – דאמרינן שיפורא גרים, שאף שהתעברה בסוף החודש וילדה

פת"ש (ט): בת' אא"ז פמ"א – הסתפק הרב השואל בעובדא שהבעל/החולץ היו ספרדים והאשה אשכנזיה, האם הולכים לפי הרמב"ם דבעי תשעה חדשים שלמים, או כהרמ"א דאפילו לא נכנס בחודש התשיעי רק יום א' פטור מיבום.

מצאתי בתשובת הרדב"ז – יבמה אשכנזיה שנפלה לפני יבם ספרדי יחלוץ ולא ייבם (וא"כ גם כאן אית לן למיזל לחומרא).
ופמ"א השיב – לא דמי לנידון דהרדב"ז. עוד מאן לימא לן דלא עבדי הספרדים בהא כדברי רמ"א שכתב מלתא בטעמא.

בתחילת תשיעי (7 חודשים ± שני ימים) הוא וולד קיימא.

ג. שיטת הרמ"א כהרשב"ץ – שילדת לשבעה יולדת למקוטעין וא"צ תשיעי שלם.

ג. "בחודש שהתשיעי יום אחד"

באר היטב (ד) בשם מהר"ם מטראני: אף לרמב"ם שמצריך תשעה שלמים, אם כבר נתקדשה (אף לישראל) אם הייבם מצוי במדינת הים ואין ידוע אם חי או מת – מותרת בלא חליצה [כלומר יש להתיר רק: נתקדשה כבר, ואינו מצוי, וספק חי].

סעיף ד²: חי ל' יום, יש מחמרירים אפי' נולד מת

סעיף ד חלק 2^א: אבל אם לא נודע לכמה נולד, אם היה ל' יום – ה"ז וולד קיימא ופותר נשי אביו מהחליצה ומהייבום. ^בוי"א דווקא סגמרו סעריו ופכרניו [טור], וכן (נ"ל).

ג. ואם מת בתוך שלשים, אפילו ביום השלשים, בין שמת מחולי בין שנפל מהנג או אכלו ארי – הרי זו ספק נפל ספק בן קיימא, וצריכה חליצה מדברי סופרים, אבל לא תתייבם.

ד. (וי"א דאפילו אם נולד מת (פי' שהפילה), ואפילו אם יש להסתפק שכלו חדשיו, חולצת ולא מתייבמת) [טור בשם הרי"ף].

חודשיו, אבל אם קים לו דכלו לו חודשיו אף תינוק בן יומו פותר מהייבום (נדה מג:).
^בעוד ביבמות (פ:): רבי ס"ל – סימנים מוכחים עליו, שעררו וציפורניו, אע"פ שלא כלו לו חודשיו, דאמרינן בן שבעה הוא אלא שנשתהה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (לו:): תנן בשבת (קלו.) רשב"ג אומר – כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל. הא לא שהה ספקא הוי (וחולצת ולא מתייבמת).
פרש"י: ספקא הוי – שספק אם כלו לו

להלכה:

• **הטור** – אין מחלוקת רבי ורשב"ג אלא אחד מוסיף על השני. ולכן כל שאין ידוע אם כלו לו חודשיו בעינן תרתי: שהה וסמנים. כ"פ הרמ"א.

• **והב"י** – ואיני יודע מניין לו, אלא ודאי יש מחלוקת וקי"ל כרשב"ג דסגי בשהה.

כ"פ הרמב"ם – הלכה כרשב"ג שאם כלו לו חודשיו או שהה ל' יום אף שלא גמרו שערו וציפורניו – ה"ז בן קיימא. ואם גמרו סימניו ולא שהה ל' יום ולא כלו לו חודשיו: מהתורה הוא בן קיימא, וחכמים החמירו שהוא ספק בן קיימא. ולכן חולצת ולא מתייבמת. ובדיעבד שרק גמרו סמניו ונישאת לכהן מותרת בלא חליצה.

ביבמות (לו:): איתמר – מת ביום ל' (שהוא ספק בן קיימא) ועמדה ונתקדשה: אם אשת ישראל היא חולצת, ואם אשת כהן היא (שאם תחלוץ תיאסר על בעלה) – אינה חולצת.

עוד שבת (קלו:): אמר אב"י – פיהק ומת לד"ה אינו של קיימא. כי פליגי (רשב"ג ורבנן) בנפל מהגג או אכלו ארי (תוך ל' יום): רשב"ג ס"ל – מת הוא (ואינו של קיימא). ורבנן ס"ל – חי הוא (ומיקרי זרע של קיימא).

פירש הר"ן: מחלוקת במיתה הבאה ממקום אחר (אכלו ארי): רבנן ס"ל – שדינו כחי והוי זרע של קיימא, ורשב"ג ס"ל – שמת הוא.

דין חלה ומת:

לפי רבנו יונה – גם חלה דינו כפיהק ומת,

שאינו זרע של קיימא.

ולפי הרז"ה – דינו כאלו אכלו אריה שיש מחלוקת (ולפי רבנן דינו כחי והוא זרע של קיימא).

• **הטור**: פסק כרשב"ג, לפיכך כתב: ל"ש מת מחמת חולי או נפל מהגג הוי ספק (שאף מת מחולי הוי רק ספק). כ"פ הרמב"ם – ולכן לא תתייבם.

ד' נזיר (יב:): משנה – האומר הרני נזיר... כשיהיה לי ולד... הפילה אשתו, אינו נזיר. ר"ש אומר: ספק נזירות להחמיר, ולכן יתנה ויאמר – אם היה הנפל בן קיימא הרי נזיר חובה. ואם לאו הרי נזיר נדבה. **ולפ"ז** פסק הר"פ – אם נולד מת ויש ספק אם היה בן קיימא לא תתייבם אלא תחלוץ כמו בנזיר. כ"פ הרמ"א כאן.

אבל רמב"ם רי"ו והטור – פסקו שיכולה אף להתייבם. כ"פ המחבר. **ב"י**: ותימה על הר"פ שפסק כר"ש נגד חכמים. ואפשר שחכמים חולקים על ר"ש רק בספק נזירות אבל ביבמה יודו לו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "שלושים יום"

באה"ט (ה): ואף אם הוא בוודאי בן ח' מהני נמי אם שהה למ"ד יום וגמרו השערות וציפורן.

ופת"ש (יא) – מ"מ ב"ש (ג) לא ברירה ליה לפסוק כן, רק שכ' כן בדעת הטור ואח"ז הביא דברי התוס' דבן ח' אינו פוטר אפילו גמרו שערות וציפורן ושהה ל' יום עד שיהא בן כ' שנים.

ג). לא בדקי אם גמרו ושהה ל' מבואר בב"ש בשם ט"ז דתינשא. ואם מת תוך ל' ולא בדקו על סימניו ונתארסה לכהן לא תחלוץ.

ד). כלו חודשיו ודאי כגון בעל ופירש ומת תוך ל' תינשא לכתחילה. ואפילו לא גמרו סימניו.

ה). בן ח' ודאי גמרו סימנים ושהה ל' תינשא לכתחילה. חסר א' מהן תצא וצריכה חליצה אפילו נתארסה לכהן.

ו). והידיעה של בן ח' ודאי רחוק להמצא זולת בידוע שנתעברה מבעילה חדא, דאל"ה אף דטבלה ובעל ופירש אכתי אולי בן ט' הוא ונתעברה מבעילות קודמות לטבילה זו.

ג. "וצריכה חליצה מד"ס"

באה"ט (ז) בשם רשד"ם והר"א ששון: כיון שחליצה מספק פסולה צריך לחלוץ מכל האחים.

והרח"ש – הקשה, ממ"נ א"צ לחזור על כל האחים, שאם וולד בן קיימא א"צ כלל חליצה, ואם אינו בן קיימא – הוי חליצה גמורה וא"צ לחזור על כל האחים. כ"כ ראנ"ח, מהריב"ל ודברי ריבות. כ"כ עוד אחרונים.

ב. "דווקא סגמרו סערו"

ב"ש (ו): פירוש צריך תרתי – שהה ± גמרו שערו. והב"י תמה על הטור מנ"ל דין זה?

ובאמת לק"מ כי כ"כ כמה פוסקים.

וכ' בנמ"י – דרשב"ג קאי על דברי רבי שצריך לגמרו וגם שהה.

ולשיטת התוס' והרא"ש – איירי רשב"ג בין שהוא בוודאי בן ח' ובין שהוא ספק בן ח'.

ש"מ אפי' בספק צריך שהה ל' יום וגמרו. פסק בט"ז אם הוא חי ל' יום ומת ולא

בדקו אם גמרו שערו וצפרניו סומכים על דעה קמייתא שהוא בן קיימא, דהא

מדאורייתא פוטר משיצא חי לאויר העולם. באה"ט (ז) – ובספר ב"מ כ' שספק עלו לו

חודשיו ומת תוך ל' ולא בדקו סימניו: אם נתארסה לכהן – לא תחלוץ, ואם ודאי בן

ח' ולא שהה או לא גמרו סימניו – תצא וצריכה חליצה אף שנתקדשה לכהן.

ופת"ש (יא): בשם בס' בית מאיר כ' – כללא דנפיק:

א). ספק כלו חודשיו, אבל גמרו סימנים ושהה ל' תינשא לכתחילה.

ב). גמרו ולא שהה אם נתארסה לכהן לא תחלוץ. לא גמרו ולא שהה אפי' נתארסה

לכהן צריכה חליצה ותצא.

סעיף ה: נאמנות אישה לומר כלו חודשיו, מחלוקת אם כלו חודשיו

סעיף ה: א. אם אין ידוע שכלו לו חודשיו אלא על פיה – אינה נאמנת (דלא מצינו

נאמנות לאשה אלא במקומות מפורשים בעלמא – באר הגולה).

ב. יבמה שנשאת לשוק, ועדים מעידים שהולד שילדה אחר מות בעלה חי שלשים יום, ועדים אחרים מכחישינ אותה ואומרים שלא חי שלשים יום – מותרת לבעלה ואינה צריכה חליצה (שלא להוציא לעז על בניה – ביאור הגר"א).
ג. ואם אין עדים מעידים שחי ל' יום, וגם אין עדות ברורה שלא חי ל' יום, אלא קול לעז – לא אסרינן לה בקלא דבתר נשואין [ת' הרא"ש].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

לחלוץ).
ט"ז (ג) – ואף להעיד ששה ל' יום אינה נאמנת.

ב. "ועדים... ועדים אחרים מכחישינ"

ביאור הגר"א (כא): דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואוקמה אחזקה, וכ"ש הכא דאיכא רובא, דרוב נשים ולד מעליא ילדן ורובא עדיף מחזקה.

ב"ש (ט): אף שבתרי ותרי אם נישאת תצא (קנ"ה/ג), שאני הכא שגמרו סימניו, ומהתורה הוי וולד מעליא ע"פ סימנים. ואם גם שערו לא גמרו יש להתיר לרמב"ם (שדי שכלו לו חודשיו או שהה), שהרי :

למ"ד שהה – ודאי מותר (אף שלא גמרו סימניו). ואף למ"ד לא שהה – הוי ספק אם כלו חודשיו ובכה"ג לא תצא, ועוד שרוב הנולדים בני קיימא הם.

מיהו לחשוש לרא"ש בכה"ג שלא גמרו סימניו תצא (שלכל כת ספק הוא).

א. ת' הרא"ש: אין אישה נאמנת להעיד על עצמה שהולד כלו לו חודשיו, אם מת תוך ל', ואפילו להעיד על אישה אחרת – אינה נאמנת, שלא מצינו שנאמנת רק על הבן שהוא בכור (ואין חילוק בין אישה אחת לשתי נשים – ובאה"ט בשם מהרח"ש והר"א ששון).

כ' ד"מ: מדברי הב"י בדעת הרא"ש משמע שעד אחד אינו נאמן ע"ז, ודייק זאת מת' זו, שאין חילוק בין אישה לעד אחד. וא"כ לדעת הרמב"ם שעד אחד נאמן ה"ה לאישה שנאמנת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אינה נאמנת"

ב"ש (ח): אבל הבעל נאמן לומר שכלו לו חודשיו (ת' רשב"ץ), והיא אינה נאמנת להקל רק להחמיר שלא תיתיבם (אלא

סעיף ו: האומר זה בני פוטר אשתו מיבום וחליצה

סעיף ו: א. האומר: זה בני או יש לי בנים – נאמן לפטור את אשתו, אפילו הוחזק באחים. ב. וי"א – שאם יש עדים שיש לו אחים, אינו נאמן אח"כ לומר שיש לו בנים.

❖ שורשי הלכה (המקורות) א. ב"ב (קלד.): משנה – האומר זה בני

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "האומר זה בני"

באה"ט (י): אנוס שאמר זה בני -

פותר את אשתו מן הייבום ולא חיישינן דלמא בנו מן הגויה הוא.

ומהריב"ל כ' - דחיישינן שמא בנו מן הגויה הוא וחולצת ולא מתייבמת.

וכתב כנה"ג - ונראה ברור דאם האנוס אומר שהוא בנו מן הגויה שנאמן וכ"כ הרמ"ט והרשד"ם.

"נאמן לפטור"

פת"ש (טז) בשם מל"מ: ויש ספק אם מותרת לכהן, דכיון שנאמנותו במיגו שיכל לגרש (כדאיתא בב"ב דף קל"ד), ובכהן אין מיגו (שהרי לא יוכל להחזירה).

כ"כ שילטי גיבורים - שאינו נאמן להתירה רק בישראל.

אבל ח' רמב"ן - חולק, אף לכהן מותרת. וכן עיקר. כ"כ ב"מ.

עוד שם בשם מל"מ: יש להסתפק באנוס שלא יכל לגרשה האם נאמן שיש לו בן לפוטרה מייבום.

והקשה ת' ברית אברהם - לפ"ז אחר חרם רבנו גרשום שאי אפשר לגרש אישה בע"כ, לעולם לא יהא נאמנת?

האם בעת מיתתו נאמן לומר שיש לו בנים?

• תוס' - אינו נאמן, כיון שאין לו מיגו שיכל לגרשה, כיון שאין לו כוח לתת גט.

• והרמב"ם והר"ן - אפילו בעת מיתתו נאמן.

נאמן (גמ' - לפטור אשתו מהיבום).

ומקשה הגמ': למדנו בנקידושין סד. האומר בשעת מיתתו 'יש לי בנים' נאמן, 'יש לי אחים' אינו נאמן?

התם לא מוחזק לנו שיש לו אחים, הכא קמ"ל אף בהחזוק שיש לו אחים נאמן.

הטור - ואפילו באו אח"כ עדים שיש לו אחים מותרת כיון שכבר האמינוהו.

ב. כ' הרשב"ם: אבל אם יש עדים ממש שיש לו אחים, אינו נאמן לומר שיש לו בנים להתיר אשתו מייבום.

ב"י - טעמו, כיון שהיתה בחזקת איסור (ע"י עדים) לא יעזור אמירתו שיש לו בנים להתירה. כ"כ רי"ו.

אבל אם אומר קודם שבאו העדים נאמן כ"כ הטור.

וכן נראה מהרמב"ם שסתם - 'האומר זה בני ישראל' או שאמר 'יש לי בנים' נאמן לפטור אשתו מן הייבום וחליצה. הוחזק שאין לו בנים, האם נאמנת לומר 'יש לי בנים'?

כ' נמ"י - אינו נאמן לומר שאין לו במיגו (שיכל לגרשה) דהוי מיגו במקום חזקה שאין לו בנים. ומ"ש נאמן לומר, מיירי כשלא הוחזק בבנים.

וכ' ה"ה: אף שהוחזק שאין לו בנים מהני אמירתו, שהרי בנים תלוי בו ושמא יש לו בנים במקום אחר שלא ידוע לנו.

פת"ש (טו) בשם ב"מ: מוחזק שאין לו בנים - שגדל כאן ומת בלא בנים. אינו מוחזק בבנים - שבא ממקום אחר ומת בלא בנים, ולא שמענו מעולם שהיו לו בנים.

ב"ש (יא): כ"כ הטור ורי"ו ולא מצינו מי חולק ע"ז. ומ"ש הב"י שהרמב"ם חולק ע"ז, ליתא, דהרמב"ם מיירי כשאין עדים, אבל כשיש עדים מודה שאינו נאמן. פת"ש (יז) בשם והב"מ – הסומך על סתם מרן (כמ"ש הב"י) במקום עיגון יש להתיר אף כיש עדים.

סעיף ז: אמר בשעת קידושין שיש לו בנים, ובשעת מיתה אמר שאין לו בנים

סעיף ז: א. אמר בשעת קידושין (או אחר כך, כן משמע מהר"ן), יש לי בנים ובשעת מיתה אמר: אין לי בנים, אינו נאמן לאסרה. ב. ויש מי שאומר שחולצת ולא מתייבמת.

✓ ב"י – קי"ל כרבי מחברו. שלא נאמן לאוסרה. כ"פ רי"ו בשם ר"פ. ב. והרמ"ה – יש לחשוש לרבי נתן שחולצת ולא מתייבמת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אמר בשעת קידושין"

ב"ש (יג): היינו במוחזק שיש לו אחים ואין מוחזק בבנים ואמר דיש לו בנים נאמן ואין יכול לחזור. ולי"א דס"ל דחוששין לדבריו משמע דווקא כשחזר בעת מיתתו אז י"ל קושטא קאמר שלא יהא עון תלוי בו, מה שאין כן כשחזר שלא בעת מיתתו.

ב. "שאם יש עדים... אינו נאמן"

באה"ט (יא): ת' הראנ"ח – דווקא שיש לו בנים אינו נאמן אבל אם אמר זה בני אפילו יש עדים יש לו אחים נאמן.

"אינו נאמן"

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. קידושין (סד): תנא – בשעת קידושין אמר 'יש לי בנים' ובשעת מיתה אמר 'אין לי בנים' – נאמן להתיר ולא לאסור – דברי רבי. רבי נתן אומר – אף נאמן לאסור.

כ' הר"ן: ואע"ג די"ל שמה שאמר בשעת קידושין כדי לרצותה אבל בשעת מיתה שלא איכפת לו אומר אמת! קמ"ל שלא נאמן לאוסרה, לפי שבשעת קידושין אין לו לשקר שאם רצה היה מגרשה (נותן גט שעה לפני המיתה).

להלכה:

הלכות חליצה

אה"ע קס"ט: כל דיני חליצה בפרטות, ובו ג"ו סעיפים.

הנושאים שבסימן זה:

155	סעיף א: דיני חליצה
156	סעיף ב: דינים קרובים או פסולים, דיין הלוקח שכר חליצה
159	סעיף ג: מצווה להוסיף שנים על השלושה דינים
160	סעיף ד: צריכים לקבוע מקום לחליצה
161	סעיף ה: מתי קובעים מקום החליצה
162	סעיף ו: חליצה בלילה
162	סעיף ז: לחלוץ בשבת יו"ט וחול מועד
162	סעיף זז: להכיר שהוא אחי המת ושהיה בעולמו. מי כשר להעיד
163	סעיף ט: צריך שידעו הדיינים שעבר צ' יום משמת הבעל
163	סעיף י: חליצת קטן וקטנה
165	סעיף יא: מי נאמן על מניין השנים, כשיש ריבוי שערות
168	סעיף יב: האם חליצה מיושב
168	סעיף יג: מודעא על חליצה, כפיה בחליצה
173	סעיף יד: לתת ליבם המנעל המתנה
174	סעיף טו: המנעל צ"ל מעור
175	סעיף טז: אופן עשיית הסנדל
177	סעיף יז: לעשות הסנדל מעור בהמה טהורה
177	סעיף יזז: רצועות הסנדל
178	סעיף יט: קשרי הסנדל
178	סעיף כ: לשון שרגילים לעשות במנעלים. תפירה סביב. אזני המנעל
179	סעיף כא: יהא הסנדל מתאים לרגל הימנית
179	סעיף כב: סנדלים הפסולים. סנדל עץ מחופה עור
181	סעיף כג: מנעל של עובדי כוכבים
181	סעיף כד: שולט בשתי רגליו. אטרת יד
181	סעיף כה: אטר רגל
183	סעיף כו: מעל דמעל

- 184..... סעיף כז: לקשור כנף מכנסיו למעלה משוקיו
- 184..... סעיף כזז: כריכת הרצועות
- 185..... סעיף כט: הקריאות
- 186..... סעיפים ל, לב: ידחק רגלו בקרקע. חליצה בעמידה
- 188..... סעיף לא: חליצת גידמת
- 188..... סעיף לג: התרת רצועות המנעל ע"י היבם
- 188..... סעיף לד: רגל היבם עקומה
- 189 סעיף לה: קשרים מהארכובה ולמטה או למעלה, נקטעה רגלו למטה מהארכובה
- 190..... סעיף לו: קרעה המנעל מעל רגלו
- 191..... סעיף לז: היה לבוש שני מנעלים איך חולצת
- 191..... סעיף לזז: סדר ריקקה
- 192..... סעיף לט: רקקה וקלטתו הרוח
- 193..... סעיף מז: יבמה שרקקה דם
- 193..... סעיף מא: לא לאכול ביום החליצה
- 194..... סעיף מב: הקריאה אחר הרקיקה
- 195..... סעיף מג: סדר הקריאות
- 196..... סעיף מד: צריך שיכוונו היבם והיבמה להתירה לשוק בחליצה
- 197..... סעיף מה: רקקה לפני היבם נפסלה ליבום. רקקה דם לא נפסלה
- 198..... סעיף מו: תיזהר שלא לירוק לפני החליצה
- 199..... סעיף מז: קראה לבד לא נפסלה ליבום
- 199..... סעיף מזז: האם סומא חולץ
- 200..... סעיף מט: קטנה חלצה לגדול
- 201..... סעיף נ: חליצה מוטעית
- 203..... סעיף נא: חלוץ ובכך אתה כונסה
- 203..... סעיף נב: חלוץ לה ואח"כ היא נישאת לך
- 204..... סעיף נג: דין חלוצה מעושה
- 204..... סעיף נד: מוסר מודעה על החליצה
- 205..... סעיף נה: חליצה פסולה פוסלת על האחים אבל אסורה לשוק. נישאת לפני חליצה
- 206..... סעיף נו: גט חליצה

הקדמה

- דברים פרק כה: (ה) פי ישבו אחים יחדו וימת אחד מהם ובין אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה:
- (ו) והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל:
- (ז) ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה

פירוש רש"י על התורה:

כי ישבו אחים יחדו – שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו:

יחדו – המיוחדים בנחלה פרט לאחיו מן האם:

ובן אין לו – עיין עליו בן או בת או בן הבן או בת הבן (או בן הבת) או בת הבת:

מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבא יבמי:

(ח) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה:

(ט) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו:

(י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל:

סעיף א: דיני חליצה

סעיף א: ^א מצוות חליצה בג' דינים ישראלים, ושלא יהיו קרובים זה לזה ולא

ליבם וליבמה. (ואפי' שנים נשואין ב' בנות אחין (בנות דודים), לא יהיו זה עם זה. אבל שני בשלישי, כשר) [ת"ה].

^ב ואפילו הם הדיוטות, רק שידעו להקרות את היבם והיבמה. ואם חלצה בפני עמי הארץ שאינם יודעים להקרות, כשרה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^א יבמות (קא.): משנה – מצוות חלילה

בג' דינים אפילו שלושתן הדיוטות.

כ' הטור: דיני ישראל – לאפוקי גויים. וצריך שיהיו דינים כשרים שלא יהא בהם פסול, וגם שלא יהיו קרובים זל"ז (ב"י – לפי שחליצה דין הוא).

כ' תה"ד: אפילו בעליהן של שתי בנות אחים לא יעידו [ט"ז] – פירוש שני בשני תרי בעל כאשתו, אף שהם כשרים, חיישינן שיסברו ב"ד טועים שהם פסולים].

^ב שם: אפילו שלושתם הדיוטות.

גמ': מצוות חליצה בשלושה שידועים

להקרות, כעין דינים.

פרש"י: להקרות – 'לא חפצתי לקחתה', 'מאן יבמי', 'כך יעשה לאיש'.

שלושתם הדיוטות

● **✓ תוס'** – אפילו אינם בקיאים בשאר דברים שרי מאחר שבקיאים בקריאה. וטעמו – ששאר דברים יכולים לשאול בקיאים. משמע הדיוטות ממש.

● אבל נמ"י – הדיוטות פירוש שאינם סמוכים, אבל צריך שידעו הלכות חליצה. כ' הרמב"ם: בדיעבד שחלצה בפני עמי ארץ שאף לקרות אינם יודעים, החליצה כשרה. ב"י – תימה, א"כ לא קראו הפסוקים ואיך חלצה כשרה? וי"ל – שהיבם והיבמה עצמם קראו.

ט"ז (א): הטעם דחיישינן לב"ד טועין שיסברו שפסולין הן. ומטעם זה כתב בתרומת הדשן (רמ"א בחו"מ סי' ל"ג) דלכתחילה לא יחתמו בשטר ביחד, שלא יפסלו ב"ד טועים השטר. אבל בשני ושלישי הכל יודעין שזהו כשר.

"אפילו הם הדיוטות"

באה"ט (ב): ואפילו שאין רב המומחה עומד עליהם (מהר"ם מינץ).

פת"ש (ב) בשם ת' שיבת ציון: אף שמדברי הירושלמי (ר"פ מצות חליצה) משמע דלכתחלה צריך זקנים, אנן לא קיי"ל כן, אלא דג' הדיוטות שיודעין להקרות כשרים אפילו לכתחילה.

"רק שידעו להקרות"

ב"ש (א): בפירוש סדר החליצה בדעת נמ"י איתא – שצריכין להיות דיינין אבל מומחין א"צ להיות.

א"נ – אף שלא קראו כלל, חליצה כשרה, כיון שאינם אילמים ויכולים לקרות (שכל הראוי לביילה אין הביילה מעכבת).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "מצוות חליצה"

באה"ט (א) בשם רשב"א: אף שמצוות חליצה דאורייתא אין היא מברכת עליו, כיון שאין החליצה עיקר המצווה, שהעיקר משום פו"ר והיא אינה מצווה ע"ז. [גם הוא לא יברך על מצוות ייבום, כיון שאין הדבר תלוי רק בו, שמא לא תסכים לחלוץ]. פת"ש (א): כ' זכור לאברהם בשם החיד"א: מותר לב"ד לעשות שתי חליצות ביום אחד ולא מקרי עושים מצוות חבילות. ולכן אחר גמר חליצה ימתינו מעט עד שילכו היבם והיבמה שחלצו ואח"כ יתחילו בחליצה הבאה.

"ב' בנות אחין"

סעיף ב: דיינים קרובים או פסולים, דיין הלוקח שכר חליצה

סעיף ב: א. נמצא אחד מהם קרוב או פסול, או גר, פסול. ואפילו היה אביו גר ואמו ישראלית, פסול, עד שיהא אביו ואמו מישראל. (וי"א שאם אביו מישראל, כשר) [טור בשם סמ"ג]. ב. ומיהו חליצה פסולה מיהא הויא לפוסלה על האחים, אפילו בינו לבינה.

דין דיין הלוקח שכר חליצה:

ג. הגה: י"א דאסור ליקח שכר מחליצה, דהנוטל שכר לדון דינו בטלוי [ר"י מינץ ומהרא"י]. וכן נראה בעיני.

• בחליצות, יש ליזהר שלא יקבץ בשלשה דיינים שיושבים לחלוץ מי שנטל שכר, דהרי בעינן בית דין כשר מדאורייתא.

• ועיין בח"ה (ט/ה) איזה סכר מותר לדיין לקבל, ואפילו בזה נראה לי להחמיר אם נוטל סכר מן החליצה, משום מראית העין, כמו שמחמירין לענין קרובים ובסאך דברים לענין בית דין של חליצה, יותר מבסאך בית דין.

• וראיתי ושמעתי שהרב נוטל סכר הרבה מן החליצה, וסומך עצמו כמה שמוכר לו סנדל של חליצה, וקולא גדולה היא בעיני, וסומר נפשו ירחק מזה.

ד. ולא דמי למה שעדי הגט נוטלין סכר מטעם שכתבתי לעיל סימן ק"ל - ד, גם הרב המסדר הגט כמו שכתבתי לעיל בסדר הגט סעיף ד', כי אותן הטעמים אינם שייכים בחליצה [הכל דעת עצמו].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קד:): משנה - חליצה בשנים או בשלושה שנמצא אחד מהם קרוב או פסול, חליצתה פסולה.

ר"ש ורבי יוחנן הסנדלר - מכשירים.

עוד שם (קא:): אמר רבא - גר דן את חברו דבר תורה, ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל, שנאמר 'ונקרא שמו בישראל'.

פרש"י: בישראל - שיהא מישראל מכל הצדדים. כ"פ הרמב"ם.

ובספר המצוות - אם אביו מישראל כשר אף שאמו מהגרים. כ"כ התוס' - שהרי אף לענין כהונה כה"ג כשר.

ב. גיטין (כד:): אמר שמואל - כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה, פסולה ופוסלתה מן האחים.

עוד ביבמות (קב:): יבמה שגדלה בין האחים - מותרת להתייבם ולא חיישינן שמא חליצה לאחד מהם מנעלו. משמע שאם ראינו שחליצה מנעלו של אחד מהם פסולה. הרי צריך כוונת שניהם לחליצה המתירה?

ומתרת הגמרא - מה שצריך כוונתם שניהם, ה"מ כדי להתירה לשוק, אבל כדי לאוסרה על האחים נפסלת אף בלא כוונה.

✓ כ"פ הטור - אפילו חליצה בינה לבין עצמה נאסרת על האחים.

ג. דין דיין האוקח סכר חליצה

כ' ר"י מינץ ומהרא"י: י"א דאסור ליקח סכר מחליצה, והנוטל סכר לדון דינו בטלין, וכן נראה בעיני.

• וכ' הרמ"א: בחליצות, יש ליזהר שלא ישב בשלשה דיינים שיושבים לחלוץ מי שנטל סכר, דהרי בעינן בית דין כשר מדאורייתא.

• חו"מ (ט/ה): הנוטל סכר לדון, כל דינו שדן בטלים, אלא אם כן ידוע שלא נטל בהם סכר.

• ואם אינו נוטל אלא סכר בטלתו, מותר, והוא שיהיה ניכר לכל שאינו נוטל אלא סכר בטלתו, כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לדון, אומר לבעלי הדין: 'תנו לי סכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה', והוא שיקבל משניהם בשווה. אבל אם אינו ניכר, כגון

"נמצא אחד מהם קרוב"

פת"ש (ג): ס' ישועות יעקב – מעשה באשה אחת שמת בעלה בלי זרע קיימא והיו לו שני אחים אחד גדול הראוי לחלוץ ואחד קטן בן ד' שנים, ובקושי גדול שהשיגה חליצה מאח הגדול. ואחר החליצה נתוודע ששנים מן השלשה דיינים היו קרובים שני בשני בחד בעל, ורצו לכוף את היבם הגדול שיחלוץ שנית לפני דיינים כשרים.

אך נסתפקו מאחר שהחליצה השנית היא חליצה פסולה שאינה ראויה ליבום מחמת החליצה הראשונה, וא"כ צריכה לחזור על כל האחין, ותצטרך להמתין עד כי יגדל האח הקטן.

תשובה: יש לצדד להתיר לאשה זאת לחלוץ שנית מיבם הזה, וא"צ להמתין עד שיגדיל הקטן.

"ואפי' היה אביו נר"

ב"ש (ג): וקי"ל בעלמא הורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא הוא, מ"מ כאן בחליצה צריכין להיות הדיינים שחולצת בפניהם שיהיה אביהם מישראל ולא מהני בדיינים הורתו ולידתו בקדושה (דילפינן מקרא בישראל דהקפידה התורה שיהא אביהם מישראל). כ"פ באה"ט (ד) – ואפילו לחליצת גרים נמי פסול (רש"ל).

באה"ט (ה) בשם כנה"ג: שתוקי, שאמרה אמו לכשר נבעלתי: אי איכא רובא להתירה לכ"ע מותר להיות דיין לחליצה. אבל אם רוב פסולים אצלה דעת הרמ"א (בתשובה סימן כ"ד) דפסול להיות דיין לחליצה לכתחילה.

(שאינן לו מלאכה ידועה אלא) שאומר: שמא יזדמן לי שכר בקניית סחורה וסרסרות, ובשביל זה מבקש שכר – אסור (ע"ל סימן ל"ד סעיף י"ח).

ד. עדי גיטין הנוטלים שכר

אה"ע (קל/כא): כ' בהלכות גט למרדכי: לא יטלו עדי הגט שכר יותר מכדי שכר בטלה דמוכח (שהנוטל שכר להעיד עדותו בטלה).

הגה: סדר גיטין בשם מהרי"ק – וי"א שמתנים עם העדים: שאם יקלקלו הגט שישלמו אותו, ומכוח זה מותר לקבל שכר הרבה (שהרי אינם מחויבים בקלוקל, ואם מתנה שיתחייבו בקלוקל יכולים לדרוש תמורת זה שכר הרבה). או מטעם שהעדים אסורים לישא הגרושה (ותמורת זאת מקבלים שכר), כמו שנתבאר לעיל בסי' י"ב וכן נוהגין.

א. "קרוב או פסול"

ב"ש (ב): הטעם משום חליצה נקרא דין, לכן קרוב פסול. אף על גב שבדין מהני אם קבלו בעלי הדינים הקרובים כאן לא מהני.

באה"ט (ג): דיין שפסול מחמת קורבה האם יכול לעמוד ע"ג ג' דייני חליצה? מהר"ם מינץ כ' – לבי מפקפק להתיר. וכנה"ג – מתיר.

"פסול"

פת"ש (ג) בשם מל"מ: נמצא אחד מהם קרוב ופסול האם כל הדיינים נפסלים כמו בעדות (נפק"מ כשהיו יותר משלושה דיינים)? מרש"י משמע – שהשאר כשרים ולא נפסלו כולם. אמנם לפי נמ"י – כולם נפסלו.

נוטלים שכר – איני מוחה בהם, ופעמים ששנים אלו מוותרים על חלק השכר לטובת ג' הדיינים וגם כאן אני מעלים עיני, מ"מ אני איני נוטל פרוטה. כן ישועות יעקב קרא תגר על שסמכו להתיר ליטול שכר מן החליצות דכיון די שחש ביטול החליצה מכל וכל ראוי לגדור גדר בדבר.

כ' עוד – שרבים נוהגין שהשנים הנוספים מקבלין שכר ואח"כ נותנים מזה לשלשה הדיינים, ואף שגם זה לא טוב, מ"מ בזה ראוי לומר מוטב יהיו שוגגין, אבל שיקבלו הדיינים בעצמן השכר חלילה להקל.

הרב והתלמיד נמנים שנים לחליצה אעפ"י שהתלמיד אינו יודע דיני חליצה (מהריב"ל).

פת"ש (ד*): ובת' חתם סופר כ' דאפילו בהייתה אמו במקום שכונת ישראל קשה לסמוך על זה בעיר שרובה גויים ואין דלתות השכונה נעולים.

כ' עוד – לעלות שתוקי על כסא הרבנות בודאי לא נכון מטעם שכתב רמ"א (בתשו' שם) שהוא בזיון לתורה, ונקל הוא בעיני הבריות.

"סומך נפשו ירחק" (מלקבל שכר חליצה)

פת"ש (ה) בשם ת' נו"ב: אם מצרפים שנים נוספים ל ג' דייני החליצה, והם

סעיף ג': מצווה להוסיף שנים על השלושה דיינים

סעיף ג': לכתחילה מצווה שיוסיפו שנים על הג', ואפי' השנים הם עמי הארץ.

(חלצו בג', חליצתה כשרה) [טור].

ב. (ואלו השנים שמוסיפים, לא יהיו קרובים ופסולים. ודווקא לכתחילה, אצל זליענדל כשר) [ב"י].

- רמב"ם – אפילו עמי ארצות. משמע אבל קרובים ופסולים לא. כ"כ הגמ"י ותה"ד.
- ונמ"י בשם הריטב"א – אפילו גרים אפילו פסולים, כיון שג' הדיינים כשרים ואלו רק למילוי. כ"כ או"ז.
- כ' הב"י: המחלוקת לכתחילה, אבל בדיעבד שהוסיפו אפילו פסולים – חליצה כשרה. וד"מ – נראה מתרומת הדשן שאלו השנים ישבו קצת רחוק מהשלושה.
- כ' טור: מ"מ כשכותבים גט החליצה יכתבו במוטב תלתא כחדר הוינא'. כ"כ הרב צמח

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קה): מצוות חליצה בשלושה (אפילו לכתחילה).

שם (קא): מביאה הגמרא דוגמאות שחלצו בחמישה לפרסם הדבר.

פרש"י: לפרסומי מילתא – לפרסם שחלוצה היא שלא תינשא לכהן. א"נ – שיבואו אנשים ויקפצו עליה להינשא לה.

ב. שנים הנוספים

גאון.

ד"מ: ואין קפידא אם אלו שנים נוטלים שכר הרבה. ב"ש – וכן אם הם קרוביו קורבה שאין פסול ע"פ הדין אלא מצד חומרא יש להתיר (ומה שנזכר בסעיף א' אינה אלא בג' הדיינים ולא בנוספים). ודווקא שלא שעושין כנופיה אחת.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א.

"יוסיפו שני על הג"

וכ' הב"ש (ד): לפי פירוש ראשון שברש"י (שידעו שהיא חלוצה ואסורה לכהן) אם היא גרושה כבר אין צריך חמשה, אבל לפי השני צריך ה' כדי דליתי אנשי ולקפצו עליה.

הוסיף פת"ש (ו) – שישועות יעקב, הביא ראייה דהעיקר כפי' השני.

בס' בית מאיר – כ' על דברי הב"ש, גם לפי' השני אם היא גרושה ואומרת אי אפשרי בתקנת חז"ל כגון זו שלטובתה נתקן, מהראוי דנשמע לה וא"צ חמשה. אבל לע"ד אין בידינו לשנות הדינים המבוארים ע"פ הטעמים הנאמרים להסביר העניין, כי אולי יש עוד טעם נסתר מאתנו.

באה"ט (ז): ופסולים – ויהיו רחוקים משאר דיינין קצת. ואף הבאים למיחזי יהיו רחוקים קצת מן הדיינים (הר"מ מינק, כ"כ כנה"ג).

סעיף ד: צריכים לקבוע מקום לחליצה

סעיף ד: צריכים הדיינים לכתחלה לקבוע מקום, לומר: נלך למקום פלוני לחלוץ. (מיהו אם חלכה כלל קביעות מקום – כסל) [טור בשם הרמב"ם].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (קא:): אמר רבא – צריכי דייני למקבע דוכתא (מקום), שנאמר 'ועלתה יבמתו השערה'.

האם צריך לקבוע מקום גם עם השנים הנוספים

- תה"ד – שנים נוספים א"צ קביעת מקום.
 - הגמ"ר – יאמרו גם לשנים 'נלך ונשב במקום פלוני'. וכ"מ מהטור.
- וכ' ד"מ: אין הכרח מההגמ"ר שמדינא יש לקבוע מקום לשנים הנוספים, אלא מטעם לפרסם הדין.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"לקבוע מקום"

ב"ש (ה): ואין לקבוע מקום בשבת, דהוי כמכין משבת לחול. וכיון שצריך לקבוע מקום כדי לפרסם הדבר, צריך להיות בגובה העיר.

"צריכים הדיינים"

ט"ז (ד): היינו הג' הקבועים, אבל הנוספים א"צ לקביעות מקום. כ"כ סדר חליצה. אלא שלכתחילה כדאי שיקבעו גם איתם.

לפי מנהגינו דאנו קובעים מקום בין מנחה

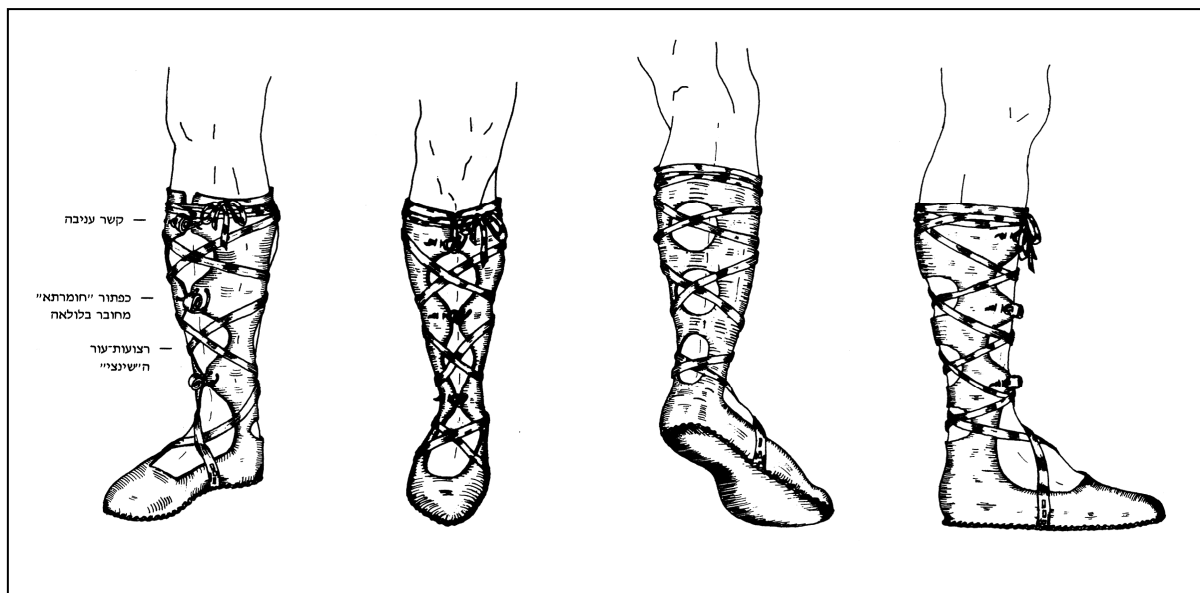
סעיף ט: אם דחקו אותו בית דין של ישראל על ידי עובדי כוכבים, והיו עובדי כוכבים מכין אותו ואומרים: עשה מה שישראל אומרים לך, דינו כאנסוהו ישראל (שכדין כשר, שלא כדין פסול).

❖ **שורשי הלכה (המקורות)**

גיטין (פח:): גט המעושה... ובגויים חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך".
 תוס': ובגויים חובטין אותו.
 ואר"ת - זהו המשך מה שאמרו "ובגויים פסול", שאפילו חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך" - פסול.

✓ וחזר בו ר"ת - ופירש, כיצד עושים בגויים ויהא כשר? חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך", כיון שהעישוי ע"פ דיני ישראל אפילו כפוהו הגויים לא מקרי "לפני הגויים" וכשר. כ"כ הרא"ש. וכן פירוש בה"ג.
 כ"פ להלכה: רשב"א. וכ"מ מהירושלמי, הרשב"ם והרמב"ם, כ"כ השו"ע.

צורת סנדל החליצה

סעיף יד: לתת ליבם המנעל במתנה

סעיף יד: א. לכתחילה צריך לתת ליבם מנעל החליצה במתנה. ב. וי"א שיהלך

בו מעט, כדי שיהא נראה כשלו. ג. (ואס לא נתנו לו, כשך) [טור].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שם (קא.): משנה – חלצה במנעל שאינו שלו – כשר.

עוד שם (קג.): אביי הוה קמי רב יוסף אתאי יבמה לחלוץ, אמר תן ליבם סנדלך ואקני לו שיחלוץ.

פרש"י: ואקני לו – שיהא שלו במתנה. כ"פ הרא"ש.

כ' הטור – ואע"פ שאח"כ מחזיר הסנדל חשוב מתנה, דקי"ל מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה (קידושין ו:).

א. כ' או"ח: וצריך שילך החולץ לפני הדיינים מרוח לרוח שיראה באיזה רגל מפסיע תחילה שהוא הימין ובו יחלוץ.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לתת ליבם מנעל"

באר הגולה בשם נחלת צבי: טעמו דכתיב 'נעלו' ובדיעבד כשר הואיל וכתיב ג"כ 'נעל'.

"במתנה"

באה"ט (טז): ואם המנעל הוא של אדם פרטי, מקנהו לראש בית דין וראש ב"ד מקנהו ליבם (רש"ל). אבל בסדר חליצה (לט) כתב – יתן בעל המנעל ליבם (ישירות). משמע דלא צריך להקנות לראש ב"ד.

ב. "שיהלך בו מעט"

באר הגר"א (נא): ובמרדכי כ' עוד טעם אחר, שיראו אם מכוון לרגלו.

סעיף טו: המנעל צ"ל מעור

סעיף טו: א. המנעל צריך שיהיה כולו של עור. לפיכך צריך לתופרו (כל

תפירותיו) בעור. ב. לכתחילה. (וכן נוהגין. ג. ויש פוסלין אף זליעזל) [טור בשם הרמ"ה], ללא כ"א לזמן הזה שכל המנעלים תפורין צפשתן כריך להיות תפור צפשתן [בסדר ר"י מינץ בשם ר' שמריה].

ד. אבל רצועותיו אין צריך שיהיו מעור. ה. וי"א לגם לרועותיו מעור [נימוקי יוסף], וכן נוהגין.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קב:): אמר ר"י א"ר – סנדל

שהבינו הב"י והרמ"א^(ה). אלא דווקא בשער כשר אבל שאר מינים פסול.
 ב"ש: ואם אפשר להלך במנעל בלא קשירה, אז לכו"ע אף ברצועות שאר מינים כשר.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ג. "ויש פוסלין"

ב"ש (יג): כ"כ הרמב"ם וטור בשם הרמ"ה. ולדעת הרא"ש כשר, וכתב הטעם משום הדרוש מתחש שצריך להיות משל עור אינו אלא אסמכתא.

קשה למה אנפלאות של בגד פסול? וצ"ל דס"ל כתוס' שכתבו שם אנפלאות לא חשיב מנעל כיון דאין רגילין לעשות מבגד, ולכן גם של עץ פסול שאין דרך לעשות מנעל של עץ (תוס').

ולפסק הלכה עיקר כ"א אלו דהם דעת רש"י, ותוס', הרמב"ם, הרמ"ה והרשב"א כמ"ש המגיד בשמו וכ"פ הש"ג.

ד. "לרצועותיו אין כריך שיהיו מעור"

באה"ט (יז): אלא של שער שבא מעור, אבל של שאר מינים פסול. ב"ח ב"ש.

ה. "וכן נוהגין"

באה"ט (יח): ואם המנעל הוא שיוכל להלוך בו בלא קשירה אז נראה לכ"ע כשר אפי' אם הרצועות הם של שאר מינים ב"ש.

התפור בפשתן אין חולצין בו, שנאמר 'ואנעלך תחש'.

פרש"י: התפור בפשתן - שתפר בתוכן בגד פשתן.

✓ ל"א - שתפרו במשיחה (חוט) כעין שלנו. כ"פ הרא"ש. כ"כ הטור - אבל אם תפר בתוכו בגד פשתן כשר. כ"פ הרמ"א (כב).

להלכה: התפור בפשתן

• ב. ✓ הרא"ש - לכתחילה לא יתפור בפשתן, אבל בדיעבד כשר. ומה שלומדים מ'תחש' אינו אלא אסמכתא. כ"ד הטור.

• ג. ✓ הרמ"ה - אף בדיעבד פסול.

• מהר"י מינץ בשם רבנו שמריה - בזה"ז שרגילים לילך במנעל שתפור בפשתן אם חלץ במנעל אחר פסול (שצריך דווקא בפשתן).

מיהו כל הגדולים חלוקים עליו.

ד. שם: בעא מיניה ר"א מרב - הוא של עור ותרסיותיו של שער מהו? א"ל גם זה נקרא 'אנעלך תחש'.

פרש"י: תרסיותיו - רצועותיו.

תרסיותיו של שער:

✓ לפי הטור - אבל רצועותיו א"צ שיהיו מעור. משמע שמכל המינים כשר.

ה. וכ' נמ"י - דווקא של עור או שער שבא מעור, אבל שאר מינים פסול.

כ' ב"ח וב"ש: אף הטור כוונתו שא"צ מעור אלא של שער שבא מהעור, ולא כמו

סעיף טז: אופן עשיית הסנדל

סעיף טז: א. צריך לכתחילה שיהא העור קשה קצת, שיהא דומה קצת לסנדל. וי"א שהתפירה תהיה מבחוץ. וי"א מבפנים, כדי שיהא דומה לסנדל. וי"א שלא יהא בגד או עור מבפנים ותפרו בו. וי"א שעושים אותו מחתיכה אחת, כדי שיהא דומה גם בזה לסנדל.

ב. הגה: אבל נהגו לחלוץ לכתחילה במנעל שהוא תפור מבחוץ, וגם שהוא משני חתיכות, להינינו שהתחתון שלו שקורין שולא הוא חתיכה אחרת. וגם הלכועות הם חתיכה אחרת תפורין בו.

ויזכרו שלא תהיה העור של הסנדל משוחה צמנו לרככו (אם נתייבש קצת יכולין לעשות אותו כדי שיהא רך ויהא ראוי להלוך - מהרש"ל). [הכל בסדרים].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (קב.): אמר רבא אמר רב כהנא אמר רב - אם יבוא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל. ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב - אם יבוא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל.

מאי בינייהו איכא בינייהו מנעל לכתחילה: ✓(ול"ק - אין חולצין במנעל. שרבה סובר שלכתחילה אין חולצין במנעל. אלא שאם יבא אליהו ויאמר שחולצין במנעל. ול"ב - לכתחילה חולצין במנעל, ורק אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין במנעל, נשמע לו).

סיכום:

• ✓ל"ק - אין חולצין במנעל לכתחילה, משמע לכתחילה אין חולצין, אבל בדיעבד כשר. כ"פ הרמב"ם.

• ל"ב - אף לכתחילה חולצין במנעל. ואפשר שכן דעת הרמב"ם (ראה לקמן). ב"י ולהלכה כל"ק שלכתחילה לא חולצין

רק בדיעבד כשרה, כיון שיש כמה סוגיות המסייעות:

[א. משנה(קא.): חליצה במנעל כשרה. משמע רק בדיעבד.
ב. שם(קב.): לחלוץ במנעל לכתחילה - מחלוקת תנאים: ✓רבי יוסי ס"ל - לכתחילה לא חולצים המנעל. רבי יעקב ס"ל - אף לכתחילה חולצים.]

חילוקים בין מנעל לסנדל

- א. רש"י: סנדל הוא מעור קשה ומבושל.
- ב. נמ"י: סנדל כולו חתיכה אחת, הסוליה וגב הרגל. ריטב"א: וראוי לחוש לדברי שניהם.
- שבת (ס): אם תפרו מבפנים הוי מנעל ולא סנדל.
- ופרש"י - שנתן העור לפנים מן הסנדל ותפרו.
- וסמ"ג וסמ"ק - תפירות לצד פנים הוי מנעל.
- טעם שלא חולצים במנעל:
- שם (קב.): גזרה משום מנעל המרופט, א"נ

משום חצי נעל.

פרש"י: מרופט – מבוקע וקרוע מלמעלה. במנעל שהוא רך אף שיקרע מתיישב לרגלו, אבל סנדל שהוא קשה אין מתיישב לרגלו. ולכן צריך להיות בסנדל שלא יבוא לנעול מנעל מרופט.

ב"י – וכן יש לפרש בחצי מנעל, שאם נתעכל כל חצי המנעל יכול ליישבו ברגלו, מה שאין כן בסנדל.

ולנמ"י שסנדל מחתיכה אחת – אם נקרע מיד שם לב, מה שאין כן במנעל שעשוי כמה חתיכות אם יקרע אחד לא ישים לב, ונמצא שאינו חופה רוב רגלו שפסול.

כשלא מצוי בסנדל

• עיטור והרא"ש – כשלא מצוי סנדל

חולצים לכתחילה במנעל. וכ"מ מהירושלמי. כ"כ נמ"י בשם התוס', סמ"ג ורי"ו.

ואפשר שכ"ד הרמב"ם – שכתב 'חולצין במנעל', ויש לפרש דמיירי כשאין מצוי סנדל. ויתכן דס"ל לרמב"ם שהלכה כל"ב שאף לכתחילה חולצין במנעל.

• נמ"י בשם הרמב"ן – אף כשאין מצוי סנדל אין חולצין במנעל.

ב"י: ואע"פ שעכשיו אנו חולצים לכתחילה במנעל לפי שאין סנדל מצוי בנינו, מ"מ כתבו מקצת מפרשים שצריך לעשות מנעל שידמה לסנדל ככל שאשפר, ולכן יצאו דינים אלו.

סעיף יז: לעשות הסנדל מעור בהמה טהורה

סעיף יז: א"י"א שלכתחלה עושין אותו מעור בהמה טהורה. ב. (גם הכלועות

והקרקס סבו, גם כלועות התפירה) [כ"כ בסדר ר"י מרגליות], וכן נוהגין.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' התוס': כתב ר"ת – צריך שיהא הסנדל מעור בהמה טהורה. וטעמו – שלומדים מ'אנעלך תחש' שתפירה בפשתן פסול. ותחש היא הבמה טהורה כדאמרינן (שבת כח:).

ואין נראה, ואף בבהמה טמאה כשר. כ"כ הרא"ש, רי"ו, סמ"ג וסה"ת.

✓ וסמ"ג – הרגילות להחמיר לכתחילה כדברי ר"ת. כ"כ סה"ת, סמ"ק, עיטור, כלבו הרב פרץ והגמ"ר.

ב"י: ולכן ראוי להחמיר לכתחילה.

ב. סמ"ק וכלבו בשם הר"פ: גם ברצועות המנעל והלולאות ורצועות התפירה הכל מעור בהמה טהורה. כ"כ מהר"י מינץ, סדר חליצה של מהר"י מרגליות.

סעיף יזז: רצועות הסנדל

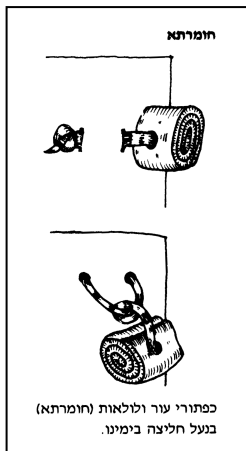
סעיף יזז: א"י"א _ (מאות ק.ק.) : אמר רב - יהיו בו שתי רצועות לקשרו בהם, אחת

בצד זה ואחת בצד זה (הרא"ש - ואם אפשר ללכת בו בלא קשירה כשר אף בלא רצועות וקשרים).

ב. וי"א שרצועות אלו יהיו לבנות [סמ"ק]. (וגם לרעות התפירה יהיו לבנים. אבל השא"ר, הכל שחור מבחוץ). [הגהות מרדכי דיבמות], וכן נוהגים. אבל מצפנים, אין לחוש [הר"י מרגליות].

ג. ואם הושחרו הרצועות מחמת זקנה, אין להקפיד [פסקי מהרא"י], וכן נוהגין. ויהיו הרצועות ארוכות, שיוכל לכפול כל אחת שני פעמים [כל בו].

סעיף י"ט: קשרי הסנדל

סעיף י"ט: א. ימאות (ק.ב.): אמר רב (פ"א פ"א ה"א):

יעשו בו כמין קשר, שקורים חומרטא, בצד האחד, שיכנס בנקב שבצד האחר כדי להדקו יפה. ה"מ"ר: ויש אומרים שיעשו שלשה קשרים בענין זה, ולפחות שתיים. הגה: ונוהגים לעשות שלשה.

ב. ולא יהיו הקשרים מן המנעל עצמו, אלא רצועה אחרת מחוברת בראש המנעל. וכן יעשה הקרסים שצ"ל השני [הגהות מרדכי], וכן נוהגין. ויתפור אלו הלולאות והקרסים מבחוץ, ולא מצפנים, וכן נוהגין.

סעיף כ: לשון שרגילים לעשות במנעלים. תפירה סביב. אזני המנעל

סעיף כ: י"א שלא יהיה לו לשון כמו שרגילים לעשות במנעלים, כדי שלא

יהא מעל דמעל (פירוש: שכתוב 'וחלצו נעלו מעל רגלו', ואם יש בנוסף גם לשון הוי מעל דמעל. ב"ש - מ"מ בדיעבד אינו מעכב שהרי חולץ שניהם). [סמ"ק].

ב. הגה: י"א לתפור שפה סביב המנעל למעלה [ר"י מינץ בשם ראבי"ה], ולא נהגו כן.

ג. ויזהר לתפרו בתפירות תכופות זו לזו [בסדר ר"י מרגליות].

ד. ועושין אזני המנעל קצרים, שלא יהיה לולאות והקרסים על המנעל, רק על הרגל,

פלא יהיה מעל למעל [הגהות מרדכי].

סעיף כא: יהא הסנדל מתאים לרגל הימנית

סעיף כא: * יהא עשוי לצורת רגל ימנית, וינעלו ברגלו הימנית. ^ב ויהיה למדת רגלו, שלא יהא גדול עד שאין ראוי לילך בו, ולא יהיה קטן עד שאינו מכסה רוב הרגל. ^ג ולא יהיה קרוע עד שאינו יכול לילך בו.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^א יבמות (קד.): חלצה בשמאל – חליצתה פסולה.

וכ' הטור – ולכן יעשב המנעל לצורת רגל ימנית וינעלו ברגלו הימנית.

^ב משנה (שם): חלצה בגדול שאינו יכול להלך בו, או בקטן שאינו חופה רוב רגלו – חליצתה פסולה.

^ג שם (קב.): אין חולצין במנעל גזרה משום מנעל מרופט.

✓ הטור – ולכן ולא יהיה קרוע עד שאינו יכול לילך בו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ימנית"

באה"ט (כג): צורת רגל ימין – דהיינו שהרגל של ימין אצבע גדול עד הקטן הוא באלכסון לצד ימין. ובצד שמאל הפוך. אף על גב שבמנעלים שאנו נועלים בכל יום אין עושים כן, לפי שדרכן להפכן לפעמים מרגל ימין לשמאל, מה שאין כן בחליצה (שבות יעקב), כ"כ בנחלת שבעה.

ב. "עד שאין ראוי לילך בו"

באה"ט (כד): מנעל גדול שמרוב גדלו נכפל ע"ג הרגל – אין חולצין בו לכתחילה, אפי' יוכל להלוך בו ובדיעבד שפיר דמי. ואם אינו יוכל להלך בו אפילו בדיעבד פסול (מהר"י ווייל).

סעיף כב: סנדלים הפסולים. סנדל עץ מחופה עור

סעיף כב: * חלצה בסנדל של עץ או של שעם שאינם מחופים עור, או ברגל שמאל, או שהיה מנעל גדול עד שאינו יכול לילך בו, או קטן שאינו מכסה רוב רגלו, או קרוע שאינו יכול לילך בו, או בסנדל שאין לו עקב, או באנפליא של בגד – חליצתה פסולה.

^ב (היה של עץ ומחופה עור, או שבגד פשתן תפור צפנים, או שחלץ צמנעל של שמאל צימין, כשרה) [טור].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. פסולים בסנדל

- שם (קא.): חליצה בסנדל של עץ – כשרה.
- אמר שמואל – ומיירי סנדל של עץ המחופה עור (שאם לא כן פסולה).
- ✓ ולכן פסק הרמ"ה – חליצה בעץ לא מחופה עור פסול. כ"פ המחבר.
- כ' הטור – אף במחופה של עור כשר רק בדיעבד ('כשרה' שכתוב במשנה, לשון דיעבד). כ"פ הרמ"א.
- נמ"י והב"י: דווקא מחופה מכל צדדיו בעור.

• חליצה בשמאל

- יבמות (קד.) משנה: חליצה בשמאל פסולה. ור"א מכשיר.
- גמ': מ"ט דרבנן? אמר עולא: ילפינן רגל רגל ממצורע, מה להלן בימין אף כאן בימין. ור"א לא יליף ממצורע.
- הגרסה בגמרא:
- א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן – השיטות הפוכות שרבנן מכשירים ור"א פוסל. ורבא אמר – לא תהפוך (ולרבנן פסול).
- כ"פ המחבר שפסול.
- יבמות (קא.): חליצה המנעל גדול שיכול להלך בו או קטן שחופה רוב רגלו – חליצתה כשרה.
- גמ' (קג.): 'נעלו' נעלו הראוי לו, פרט לסנדל גדול שאין יכול להלך בו או קטן שאינו חופה רוב רגלו שפסול.
- ✓ כ"פ הרמ"ה – חליצה במנעל גדול עד

שאינו יכול לילך בו, או קטן שאינו מכסה רוב רגלו, או קרוע שאינו יכול לילך בו – פסול.

- כ' הרמ"ה ורי"ז: נעל כשר לחליצה דווקא שיש לו עקב, שאם לא כן פסול.
- שם (קב:): חליצה בקב של קיטע (צורת מנעל שיש בו בית קיבול קטן המחופה בעור) – חליצתה כשרה. אבל חליצה באנפילא של בגד – חליצתה פסולה.
- גיטין (כד:): אמר שמואל – כל מקום שארז"ל 'חליצתה פסולה' פסולה לשוק אבל נאסרת לאחים לייבם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "או ברנל שמאל... פסול"

פת"ש (כב) בשם ת' נו"ב: אף שהשו"ע פסק שפסול, מ"מ אין הדין מבורר שפסול. שהרי בגמרא נחלקו רבי יוחנן (שמכשיר) ורבא (שפוסל), ולא נפסקה הלכה כמאן. גם הרמב"ם לא הזכיר דין שמאל. ומ"ש בנחתך רגל ימין, לא מדין שמאל אלא דבעינן ועמד ואמר. ולכן כשיש לצרף ספקות נוספים יש להתיר אף בשמאל (ראה לקמן סכ"ה).

ובתשו' רבינו עקיבא איגר כ' – דאין לעשות מזה שום סניף בשום מקום כלל לחלוץ בשמאל.

ב. "היה של עץ"

ב"ש (כא): כשרה משמע דווקא בדיעבד כשר, וכן משמע בש"ס וברמב"ם וכן הוא להדיא בנמ"י.

סעיף כג: מנעל של עובדי כוכבים

סעיף כג: א. מנעל של עובדי כוכבים שמניחים אותו לרגלי הצורה (הע"ז) ומהלכין אותה בו – לא תחלוץ בו. ואם חלצה, חליצתה – כשרה.
ב. אבל בשל תקרובת ע"ז, או של עיר הנדחת, ג. או שנעשית לתכריכי המת, אם חלצה, חליצתה פסולה.

א. "מנעל של עובדי כוכבים"

ב"ש (כג): תוס' – אם הוא ע"ז של ישראל או גוי והפקיר ובא ליד ישראל, אין לו ביטול ומכתת שיעוריה. אלא איירי בע"ז של גוי שהפקירו וכוננתו שלא לקנות המנעל, או ע"ז של גוי ולא הפקיר שלא קנה הישראל (ב"ח), לפ"ז אסור לחלוץ בו מטעם אחר, שאינו שלו. ולר"ת איירי בע"ז של גוי ובטלו.

ב. "תקרובת ע"ז"

ב"ש (כג) בשם ה"ה: המנעל עצמו לא יכול להיות תקרבות ע"ז, שתקרובת צ"ל 'המשתבר' (משהו ששופכים או שוברים לפני ע"ז), אלא מיירי שזבח לה בהמה ומעורה עשה מנעל.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

א. יבמות (קג:): אמר רבא – הילכתא סנדל של ע"ז לא תחלוץ – ואם חליצתה כשר.
ב. של תקרובת ע"ז ושל עיר הנדחת, ג. ושל זקן העשוי לכבודו – לא תחלוץ, ואם חליצתה פסולה.
 פרש"י: של ע"ז – הואיל ועשויה להילוך, ומשמשי ע"ז לאו לשריפה קיימי שיש לו תקנה בביטול, ואי משום הנאה מצוות לאו ליהנות ניתנו. של תקרובת – שהקריבו ומסרו לשם דורון, אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת. ושל זקן – פירוש תכריכי המת שאינו להליכה ולא נעל הוא.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

סעיף כד: שולט בשתי רגליו. אטרת יד

סעיף כד: א. שולט בשתי רגליו, וכן היא בשתי ידיה – יעשו בשל ימין [טור סמ"ג].
ב. (ואם היא אטרת יד, תעסק בימין ידה, שהוא שמאל כל אדם) [טור בשם י"א].

סעיף כה: אטר רגל

סעיף כה: אמר ברנלו:

- א. י"א – שחולץ בשתייהם, במנעל של ימין בימין, ובמנעל שמאל בשמאל.
 ב. ויש מי שנסתפק לומר שאין לו תקנה.
 ג. (ונהגו כסצלא הראשונה, וע"ל צפי' הסדר סעיף מ').

א. "השולט בשתי רגליו"

פת"ש (כ"ד): כ' בת' נו"ב – יבם שראו ששולט בשתי רגליו וחלץ בימין, ואחר שהשתדכה ערער שהוא איטר רגל, האם נאמן לפסול החליצה?
 יש להתירה מכמה ספקות:
 א. שמא – משקר היבם, שאין אדם משים עצמו רשע.

ב. שמא – אף איטר חולץ בימין של כל אדם כהסמ"ג.

ג. ועוד – אפי' חלצה בשמאל אין כאן הלכה ברורה שתהיה פסולה.

פת"ש (כ"ד) בשם ת' חוט השני: אם רימה היבם שהוא ימיני (שבכוונה עקר רגלו הימנית תחילה), ואח"כ התברר בבירור שהוא שמאלי, האם מתירים היבמה לשוק? לדעת רו"פ חליצת איטר בימין פסולה, ואפילו בדיעבד. ואף שהסמ"ג והסמ"ק התיירו אין להכניס עצמנו בין ההרים. ולכן אף שהיבם רחוק אין זו שעת הדחק ואין להתיר.¹¹

שפסקו שכשרה.

ב. כ' סמ"ג, סמ"ק – שאיטר חולץ לכתחילה בימין כל אדם.
 וא"כ הוי ס"ס: שמא חליצה בשמאל כשרה. ושמא כהסמ"ג שאף באטר אזלינן בימין כל

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (קד.): חלצה ברגל שמאל – חליצתה פסולה. ור"א – מכשיר.

כ' המרדכי בשם ראב"ה, כ"כ הטור: שאם שולט בשתי רגליו, וכן יבמה השולטת בשתי ידיה – יעשו ברגל ויד ימין של כל אדם, כמו בתפילין.
 אם היבם איתר ברגלו:

• סמ"ג בשם מורו – חולץ בימין כל אדם, מאחר שלמדו רגל רגל ממצורע.

• א. מרדכי בשם י"א – חולץ בשתייהן, במנעל של ימין בימין, ובמנעל של שמאל בשמאל.

• ב. רמב"ן והרשב"א – אין לו תקנה, משום ספק שמא אין לו רגל ימין.

• הטור והמרדכי – חולץ בימין שלו שהוא שמאל כל אדם, וכמו בתפילין.

ה"ה באיטר יש לחלוץ בימין שלה שהוא שמאל כל אדם (מרדכי).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

11. יבי"א (ב-כ): יבם שהרגילו אותו בילדותו לעקור רגלו השמאלית תחילה, אבל כוחו ברגלו הימנית – יחלוץ בימין. טעמו – א. מחלוקת ביבמות (קד.) אם חלצה בשמאל פסולה, ויש

"חולץ בשתייהם"

ב"ש (כ"ד): אף דבסעיף כ"ד כ' דאם היא אטרת דחולצת בימין דידה? מ"מ ביבם מחמירין משום דאיתא גזירה שווה דצריך דווקא ימין ממש (יבמות קד.).

בסדר חליצה (מ) כ' – שתחלוץ שתי רגליו בב"א, בכל יד תחלוץ רגל. שאם תחלוץ בזה אחר זה שמא חליצה ראשונה פסולה וצריכה לחזור על כל האחים.

וב"ח כ' – דהמנהג הוא לחלוץ זה אח"ז, ויכוונו היבם והיבמה לחלוץ בזה שע"פ הדין הוא לחלוץ (וסיים הב"ח – דהשתא אין חששא דחליצה פסולה דכיון דשניהם נתכוונו שלא תהא נפטרת מזיקתה כלום בחליצת אותו רגל שאינו בדין, וכאילו לא חלץ. והכי נקטינן וכך אני נוהג – פת"ש).

והוסיף פת"ש (כ"ד) בשם ת' נו"ב – שתאמר בפירוש שבזה שהדין נותן שהוא הכשר לחליצה בו מכוונת למצות חליצה, ובשני

אינו מכוונת למצות חליצה כלל רק כמתעסקת. וא"צ לחזור על כל האחים (שאין חליצה פסולה). מ"מ לכתחילה אם יש אח אחר (שאינו איתר) אפי' קטן חולצת מהשני.

פת"ש (כ"ד): כשחולצת שניהם בזה אחר זה:

מדברי הב"ח ותשובת נו"ב – משמע דאין קפידא מי ראשון.

בתשו' מהר"ם לובלין כ' – שתחלוץ תחילה רגל ימין (לפי שדעת סמ"ג שאפילו אטר חולץ בימין של כל אדם). כ"כ בס' ישועות יעקב בשם מהרש"ל.

אבל בעל גט מקושר כ' – שתחלוץ תחילה בימין שלה שהוא שמאל כל אדם.

וכ' באה"ט (כו): והוסיף, ואם הוא שולט בב' רגליו חולץ בימין כל אדם (כנה"ג, ובת' שבות יעקב).¹²

סעיף כו: מעל דמעל

סעיף כו: ^א ינעל המנעל על רגלו כשהוא יחף, ולא על בתי שוקיים, שלא יהא מעל דמעל.

^ב ומטעם זה יש מדקדקים שלא יהא טיט דבוק במנעל מבפנים, וגם מטעם זה יש מצריכים לרחוץ רגלו הימנית יפה יפה [מרדכי ראבי"ה].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^א כ' המרדכי: ינעל המנעל על רגלו

ואם יש חשש שהיבמה לא תוכל לחלוץ שתי רגליו בבת אחת (בכל יד רגל אחרת) יש להתיר ליבם לייבם ומיד אחר ייבום יגרשנה.

העולם, ושמה זה החולץ אינו איטר.

¹² יבני"א (ה-יח): לפי מרן בסדר חליצה משמע שיש לחלוץ בבת אחת כשהיבם איטר רגלו.

א. "מעל דמעל"

ב"ש (כה): אף בדיעבד הוי פסולה שאוסרת על האחים. ואם חולץ גם את בתי השוקיים – כשר. כ"כ הרא"ש. ומה שמדקדקים לרחוץ רגלו – הוי חומרה.

כשהוא יחף, ולא על בתי שוקיים, שלא יהא מעל דמעל. ואף שסנדל עץ המחופה עור כשר (בימות קא.), היינו לפי שהם תפורים יחד הוי מנעל אחד, מה שאין כן בבת שוקיים דמקרי מעל דמעל.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

סעיף כז: לקשור כנף מכנסיו למעלה משוקיו

סעיף כז: יש מי שאומר שהיבם קושר כנף המכנסים למעלה משוקיו, (כלי קיראו הדיינים היטב דבר בין רגלו ובין מנעלו) [הכל הגהות מרדכי].

סעיף כז: כריכת הרצועות**סעיף כז: א. ינעול המנעל ויכרוך**

הרצועות סביב למנעל ברגלו, ויקשור שניהם יחד שני קשרים זה על זה, (ואל יהדק קשר הסני בחוזק, כדי שתוכל להתיכו צימין). [כן עשה מהרי"ל וכן משמע בסמ"ג], ועניבה עליהם.

ב. וצריך שיהיה הקשר על בשר שוקו, ולא על אזני המנעל, לכך צריך שיחתוך במנעל לפניו ולאחריו כמו פגימה, כדי שתהא הרצועה החוזרת דבוקה ממש על רגלו יחף.

ג. ויסבב הרצועות פעמים סביב לשוק, עד שישובו ראשי הרצועות (על השוק לפניו) (ממעל לאזני המנעל) [הגהות מרדכי], דהיינו על השוק ערום. ויהיו הקשרים על פני השוק ולא מאחוריו. ויכניס הקשרים (שבאזנו) בנקבים שבאזנו השניה.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

ברגלו ויקשור שני קשרים יחד. וכתב הירושלמי – עונבו כדי שתוכל להתיר באחת מידיה.

א. סמ"ג: יכרוך ברצועה סביב למנעל

"רגלו עקומה"

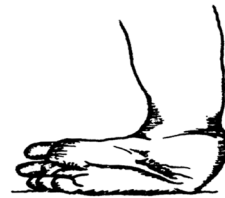
ב"ש (כח): כ' בתשב"ץ - אם רגלו השמאלית עקומה אין בכך כלום כיון שרגלו הימנית ישרה.
ואם הוא אטר שחולץ בשתיהן פשוט ג"כ דצריך שיהיו שתיהן ישרות.

ולפי הראב"ד - לפי שנעלו נחלצת מעל כף רגלו ולא מעל רגלו.
מהר"א ששון בשם רשד"ם: כשאין לו אח אחר חולץ.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

מוס זה, בדרך-כלל מוס מלידה, מתבטא בעיוות של כף הרגל, שבגללו אין הוא דורך על הכף בלכתו אלא על חלק אחר. לעתים העיוות הוא הצדה, ואז דריסת הרגל היא על צדה של כף הרגל, ולעתים מתעקמת כף הרגל עד שאדם מסוגל לדרוס רק על ראשי האצבעות. במקרים חמורים מתהפכת הרגל לגמרי, עד שבעל המוס דורך על חלקה העליון של כף הרגל, וחלקה התחתון מופנה כלפי מעלה.

מסגי על ליחתא דכרעיה

סעיף לה: קשרים מהארכובה ולמטה או למעלה, נקטעה רגלו

למטה מהארכובה

סעיף לה: חליצה מן הארכובה (ברכיים) למטה, חליצתה כשירה. מן הארכובה ולמעלה (היינו מה שבין השוק לקוליות), חליצתה פסולה.

א. וי"א דאקשירה קאי (שאם הקשירה למטה מהארכובה כשרה), שאם היה הקשר למעלה מהארכובה, פסולה. אבל אם נקטעה רגלו, אפילו מן הארכובה ולמטה, אינו חולץ.
ב. (ועל כן לא יהיה המנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה) [מרדכי].

ג. וי"א דבנקטעה רגלו מיירי, שאם נקטעה למטה מהארכובה ונשאר כל כך משוקן שיכול להכניס בו המנעל ולקשרו למטה מהארכובה, חולץ.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

מן הארכובה:

א. הרי"ף - מדובר שהקשירה היתה למעלה מהארכובה לכן פסולה.
טור: משמע אבל מי שרגליו קטועות אף

יבמות (קא.): משנה - מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה. מן הארכובה למעלה חליצתה פסולה.

ולפ"ז אם נולד עם רגל קטועה – חליצתה פסולה (שהרי לא היה לו אף פעם רגל). מיהו לטעם הרא"ש והראב"ד – ברגל הפוכה חולץ מעל כף רגלו ולא מעל רגלו. ולפ"ז נולד קיטע חליצה כשרה (שלא חולץ מעל כף רגלו אלא מעל רגלו).

[סיכום: יבם שנולד קיטע לפי רש"י – פסול. לפי ראב"ד והרא"ש – כשר.]

כ' רשב"א: נקטעה רגלו של יבם צריך לדחוק בשוקו בקרקע (תוס').

ג. "ולקשרו למטה מארכובה"

ב"ש (לה): אבל אם הקשרים למעלה מארכובתו פסול לפירוש הירושלמי המחלק בין אם הקשרים למטה מארכובה לבין אם הקשרים למעלה מארכובה איירי שנחתך הרגל, אבל אם הרגל שלם ומנעל טוב לו ויכול להלוך בו, אז אפילו אם הקשרים למעלה מארכובה כשר.

ונראה לפ"ז אפי' אם נחתך הרגל ונשאר משוקו שיכול לנעול מנעל ויכול לקיים כך בשוקו בלי קשירה אף אם קושר למעלה מארכובה כשר, אלא דבענין שנשאר משוקו דבר קטן שא"י לעמוד בלא קשירה.

כ' בת' מהר"א בן ששון: יבם שרגלו עקומה ומהלך בצד רגליו ולפעמים דוחה עקבו בארץ יכול לחלוץ.

למטה מהארכובה לא חולץ (פירוש – כיון שלא מצינו בתלמוד שחליצת קיטע כשרה, ממילא מסתבר שפסולה הואיל ואין לו רגל – פרישה). כ"כ הרמב"ם וסה"ת.

ג. והר"ח פירש – דמיירי שנקטעה רגלו, שאם נקטעה למטה מהארכובה חולץ, ומהארכובה ולמעלה אינו חולץ. כ"ד רש"י.

כ"ד הרא"ש – ובלבד שישאר כ"כ משוקו שיכול להכניס המנעל בשוקו ולקושרו למטה מן הארכובה. אבל נחתך סמוך לארכובה שאינו יכול לקשור המנעל בשוקו פסולה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אינו חולץ"

ב"ש (לג): לפמ"ש בכ"מ וב"י לדעת הרי"ף ורמב"ם לא הוי חליצה כלל ואינה פוסלת. מיהו לא נפק"מ לדינא, דהא לכמה פוסקים חולצין בנקטע רגלו א"כ בודאי פוסלת.

ג. "נקטעה רגלו"

ב"ש (לד): אף שברגלו עקומה (סל"ד) קי"ל שהחליצה פסולה? משום ששם גרע טפי מאחר והרגל הפוכה א"כ השוק לא מקרי מעל רגלו. מה שאין כן ברגלו ישרה שאז השוק נקרא מעל רגלו, ולכן אף שנחתך השוק נקרא מעל רגלו (רש"י).

סעיף לו: קרעה המנעל מעל רגלו

סעיף לו: קרעה המנעל מעל רגלו, או ששרפתו – פסולה (דלא מקרי חליצה).

שם (קב.): בעי רב ינאי – קרעתו, שרפתו,

❖ שורשי הלכה (המקורות)

סעיף א: הם הסעיפים כפי שהובאו בספרו של מרן הב"י בספר "סדר חליצה", פירושו סדר זוליצה (המקורות) הוא בעצם שורשי הלכה (המקורות) שבסימנים אחרים, שהם מקורות ההלכה מספרו של מרן הב"י "פירוש סדר חליצה". ענפי הלכה (האחרונים) הם האחרונים.

סדר זוליצה בקצרה, ובו נ"ז סעיפים.

סעיף א: א. אמר המגיה: גם פה צסדר חליצה כל מקום שלא נזכר בהגהות פס אומרה, סתמן כפירושן פהס לקוחים מהסדרים (וצפרט מסדר מהר"י מרגלית).

ב. מצות חליצה בג' דיינים, אפילו הם הדיוטות, ג. ובלבד שיהיו יודעים להקרות [משנה בפרק י"ב במסכת יבמות].

ד. (ולכתחילה נוהגין פהחכם פצעי עס פני חפוזי העיר הם הדיינים. גם לוקחים הפנים פמוספין, מחפוזי הקהל, ופלא יהיו סומין אפי' פאחת מעיניהם. ויש מחמירים פלא יהיה פהס פוס מוס. וטוב פיהרהרו כל החמשה פפובה פלפס, פאולי חטאו ופסולין פלון).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

ב. מצות חליצה בג' דיינים: משנה בפרק י"ב במסכת יבמות (קא).

ג. שיהיו יודעים להקרות

שם ופרש"י – שיודעים להקרות מאן יבמי וכו' לא חפצתי וכו' ככה יעשה וכו'.

אפילו הם הדיוטות:

• תוס' – אפי' אינם בקיין בשאר דברים שרי מאחר שבקיין בקריאה. וטעמו מפני ששאר דברים אם לא עשו בטוב יוכלו לשאול לבקיין (משמע מדבריהם דכי תנן אפי' שלשתן הדיוטות ממש).

• אבל בנמ"י בשם המפרשים – שאינם סמוכים, אבל צריך שידעו הלכות חליצה. • ודברי הרמב"ם סתומים בדברי הגמ'.

יודעים להקרות.

רמב"ם: היינו לכתחילה אבל בדיעבד אפילו חליצה בפני עם הארץ חליצתה כשרה כ"כ הטור.

וכ' באה"ט (א) – ואפילו שאין רב מומחה עליהם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ד. "פלא יהיו סומין"

באה"ט (ג): אם הדיינים אינם יכולים לראות כ"א ע"י בתי עינים (משקפיים) כשרים הם פלא הוי כסומין (שבות יעקב). וכ"כ בתשובת דבר שמואל.

פת"ש (א) – כ' בת' חתם סופר: דין א' שכבדה אוזנו משמוע מרחוק כשר חליצה,

לא היה מדבר אבל כבדו אפי' ב' אזניו איננו מום.

ת"ח אחד שנקטע לו חצי אבר מהפרק העליון של אגודל – ודאי הוה מום.

אף שכ' הרמב"ם (הל' ביאת מקדש) שאם חסר פרק א' מפרקי אצבע אינו מום עד שיחסר אצבע כולו, מ"מ חסר חצי פרק ונשאר חציו גרע טפי.

ועוד נראה דהרמב"ם איירי בנברא חסר אבל בנוטל אפילו פרק א' פסול בכהנים.

דכתיב לפניהם משמע שהקריאה יהיה באזני הדיינים, אפשר דבעינן שמיעה יפה.

או אפשר דהוה מום?

השיב: אין כאן שום חשש,

(א). 'לפניהם' לא משמע שמיעה.

(ב). ואף את"ל דבעינן שמיעה כל ששומע אפי' בכובד שומע מקרי.

(ג). מטעם מום – לא שמענו בשום מקום

דהוי מום. ואף דפקח שנתחרש הוה מום

היינו שנתחרש כ"כ שאילו היה נולד כך

סעיף ב': וצריך שיהיו שלשתם (הדיינים) אזרחי ישראל, כלומר ששום אחד מהם לא יהיו אביו או אמו גרים.

ובסמ"ק ובכל בו כ' – אפילו היתה אמו לבדה מישראל כשר.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

"אזרחי ישראל"

באה"ט (ד): הרב והתלמיד נמנין לשנים.

"גרים"

באה"ט (ה): מיהו אם זקנם או זקנתם גר אין לחוש. בני האנוסים חזקתם שהם מבני ישראל (כנה"ג).

❖ **פירושי סדר זוליצה** (המקורות)

שלשתן אזרחי ישראל:

שם: אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה, ולענין חליצה עד שיהיה אביו ואמו מישראל.

✓ ופי' התוס' – דבאמו מישראל לא סגי עד שיהיה גם אביו מישראל, אבל באביו מישראל לחוד סגי אף על פי שאין אמו מישראל. כ"ד רש"י.

סעיף ג': א' ושלא יהיו (הדיינים) קרובים זה לזה, ולא ליבם ויבמה. ב' ואפילו אם נשואים שתי בנות אחים, או שתי בנות אחיות, או אישה ובת אחותה, יש להקפיד, מפני מראית העין (ועיין לעיל ריש סימן זה סעיף א').

ב' ואפילו אם נשואים שתי בנות אחים – כ"כ תרומת הדשן. והוא לדעת הרא"ש דסבר דלא אמרינן תרי בעל כאשתו. אבל להרי"ף דסבר דאמרינן תרי בעל כאשתו מדינא נמי פסולים.

❖ **פירושי סדר זוליצה** (המקורות)

א' שלא יהיו קרובים: כ"כ הטור וספר התרומה וסמ"ק, ופשוט הוא כיון דחליצה היא דין.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

וראשון בשלישי נמי פסול.

באה"ט (ו): בנות אחים – דהוי תרי בעל

סעיף ד: שלא יהא שום אחד מהם פסול לדון (מאחר שחליצה הוא דין) דיני ממונות (וגר פסול אפילו לחליצת גרים – באה"ט). (ועיין לעיל סעיף ז' ריש הסימן).

סעיף ה: א. אחר שיוועדו יחד הג' דיינים, יוסיפו עליהם שנים לפרסומי מילתא, ב. ואפילו הם עמי הארץ שאינם יודעים להקרות, או שהם קרובים קורבה שאינה פוסלת מן הדין.

ג. אבל כל שאר דברים פסולים בהם כמו בשלשה הראשונים. (ולכתחילה לא יהיו אלו השנים קרובים לדיינים).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

ג. אבל כל שאר דברים פוסלים בהם: אף שכ'

בנימוקי יוסף בשם הריטב"א – שאם הזמינו ג' לב"ד בפירוש וקראו האחרים למילוי בעלמא אפילו גרים ואפילו פסולים נמי, כבר דייק מלשון הרמב"ם שכתב אפילו הם ע"ה, אבל פסולים לא. וכ"כ בהגהות וכן יש לדקדק מלשון הטור וכן דעת בעל ת"ה. ודחה דברי א"ז שמכשיר פסולים בשנים.

ומיהו נ"ל דהיינו לכתחלה אבל בדיעבד כיון שהג' הראשונים מיוחדים להדיינים והם כשרים, לא נפסלת החליצה אם נמצא פיסול בשנים שהוסיפו.

א. אחר שיוועדו: גמ' (קב.) – כך עשו רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע ורב כהנא ורב אשי ורב יהודא. דמדינא סגי בג' אלא לפרסומי מילתא.

בסוף פרקין – אף לכתחילה חולצת בג', ומ"מ כתבו כל הפוסקים לחלוץ בה' לפרסומי מילתא. ופרש"י לפרסומי מילתא דחליצה היא ולא תנשא כהן, אי נמי דלית אינשי וליקפצו עלה.

ב. ואפילו הם עמי הארץ: כ"כ הרמב"ם והטור או שהם קרובים קורבה שאינה פוסלת מן הדין, כ"כ בת"ה.

סעיף ו: א. ויקבעו מקום לחליצה (אף במקום שיש ב"ד קבוע בכל יום – באה"ט),

שיאמרו הג' לשנים הנוספים: נלך למחר ונשב במקום פלוני כדי לחלוץ שם.

ב. הגה: ונוהגין שהולכים למקום שרואים ליטב עס למחר, ויושבים מעט. ונוהגין שגם

השנים הנוספים הולכים עם הבית דין, אבל אינו מעכב רק שהב"ד יאמרו אל השנים שילכו, והולכין עם אלו הג', סגי [כן משמע בהגהות מרדכי].
 וי"א שאפילו ההליכה אינה מעכבת, רק שיאמרו שלמחר ילכו לחלוץ במקום פלוני [א"ז].
 ואין צריך שכל ג' דיינים ידברו כן, אלא הגדול שבג' אומר ומדבר בעד שני חביריו [ב"י מ"כ]. מיהו יש מחמירין שכל הג' ידברו כך, ועיין לקמן בפירוש הסדר סעיף י"ב.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. ויקבעו מקום לחליצה: בפ' מצות חליצה (קא:): אמר רבא צריכין דיינים למקבע דוכתא דכתיב ועלתה יבמתו השערה. ופרש"י: השערה – מקום מזומן לכך. וקביעות מקום הוא בפה שאומרים נחלוץ במקום פלוני.
 כ' בהגמ"ר: ויאמרו ג' דיינים אל השנים נלך ונשב במקום פלוני. ואף שתה"ד לא מצריך לשנים הנוספים, כיון שהטור והתרומה מצריכים טוב להחמיר.

נלך במקום פלוני לחלוץ:

ובסדר חליצה לגדולי אשכנז כתוב בשם מהר"ר ישראל ברונ"א שכ' אשיר"י – אין צריכין שכולם יאמרו כן, אלא החכם שבהם. וכ"מ מגמ'.
 ומ"מ מהגמ"ר משמע – שכל הג' צריכין לומר כן.

כ' בקונטרסין: ויאמרו זה לזה נלך למקום

פלוני ונקבע מקום לחליצה של פלוני, וילכו וישבו שם לשם חליצה, ויעקרו ממקומם הראשון וילכו למקום השני לחלוץ שם.

משמע מתוך דבריו, שקובעים ביום שחולצין. ואין ללמוד מדבריו שצריכין לקבוע מקום שילכו לישיב בו כדי שמשם יקבעו מקום שיחלצו בו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "ונוהגין שגם השנים"

פת"ש (ג): כ' בט"ז – לפי מנהגינו דאנו קובעים מקום בין מנחה למעריב והקהל ממתינים בתפילת מעריב עד שיבאו הדיינים, אם הוא בענין שאין הנוספים מוכנים שם א"צ להטריח הצבור ולבקש אחריהם, כיון שמצד בדין אין בהם צורך.

סעיף ז: א. קביעות מקום, צריך שיהיה בערב יום שלפני החליצה (ועיין לקמן בפירוש בסדר סעיף ט"ו).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. בערב יום שלפני החליצה: כ"כ הטור והמרדכי והגמ"י ראבי"ה – רבותי אומרים

קביעות מקום בהוא יומא, ואני ראיתי אבא מארי שקבע בערב יום שלפניו. ומשמע קצת מדברי תרומת הדשן – שיום שלפני אף מהבוקר אפשר (וא"צ מבערב).

כ' שם עוד – אפי' בלילה יכולין לזמן המקום דאין כאן משום תחילת דין אלא כאלו בונה מקום להיות מזומן לב"ד. ופת"ש (ד) כ' – שישועות יעקב הביא דיש"ש חולק ע"ז, דזה הוי כמו תחילת דין.

ומיהו דבריו נוטים שטוב יותר לקבוע בערב דווקא, וכן נוהגין.

ומצאתי כתוב בשם מהר"ר ישראל מברונ"א אם אירע עיכוב שלא יכול לחלוץ באותו יום, בטל קביעות הלילה וצריך לקבוע פעם שנית. וכן ראיתי רבותי עושין כן.

סעיף זז: אם החליצה ביום ראשון, אין קובעים מקום ביום השבת, כי אם מערב שבת (קודם ברכו – באה"ט).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

אין קובעין מקום ביום השבת כי אם מע"ש: כ"כ בעל תה"ד, טעמא משום דמחזי כמתקן ובונה בשבת. ובד"מ כתב הטעם דהוי כמכין משבת לחול.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"מערב שבת"

פת"ש (ה): כ' בס' כרם שלמה – אם אירע לקבוע מקום בע"ש בין השמשות, מותר משום דלא גזרו שבות בין השמשות. ובפרט היכא דאיכא חשש עגון.

סעיף טז: המקום שיקבעו לחלוץ שם, צריך שיהיה בגובה של עיר, כלומר: מקום מפורסם.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

בגובה של עיר: כ"פ בספר התרומה ובהגהות מרדכי בשם ספרי. ויליף מדכתיב ועלתה. ובהגהות מרדכי פל' בגובה של עיר כלומר מקום מפורסם.

וכ' באה"ט (ג): מפורסם – כגון לחצר בית הכנסת. או בבית החכם דינא דמתא וכיוצא בזה. ואם נהגו לחלוץ בבית החלוצה אין חשש (כנה"ג).

סעיף י: א. ביום שקובעים מקום, שולחים הדיינים להזהיר ליבמה שביום החליצה לא תאכל (ולא תשתה) שום דבר עד שתחלוץ.

ב. הגה: גם שלא תרוק לפני הצית דין שחולצת לפניהם (ואם צריכה לרוק תלך מלפני הב"ד והיבם ותבלענו באפרקסותא – באה"ט), ושלא תדבר הרבה, (ושלא) תנקר שנייה קודם החלוצה (שלא יצא דם). וכן חוזרין ומזהירין אותה על אלו הדברים בשחרית, קודם

החליצה גם כן.

ג. ונוהגין שירחץ היצם רגלו קודם יום החליצה, כדי שיהא צקל לרחוץ ביום החליצה. גם טוב שיסיר כפרני רגלו.

ד. גם יחקרו ביום ההוא אם הם גדולים ולאוויים לחלוץ. גם שאר הדברים שצרכינן לחקור, יותר טוב הוא לחקורן כולם ביום שקודם החליצה, גם ילמדו היצמה והיצם להקרות כלאוי בנשימה אחת [כל זה בסדרים].

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. לא תאכל שום דבר עד שתחלוץ: בסוף פ' מצות חליצה (קו:) – אמר רבא אכלה תמרה ורקתה, לא עשתה כלום. מ"ט? "וירקה" מעצמה וליכא.

ואף שהרי"ף השמיט זה. מ"מ כל הפוסקים פסקוה. כ"כ הרא"ש – ונהגו העם למנעה

מכל מאכל קודם חליצה (כיון שמרבה הרוק). כ"כ הטור בשם ספר התרומה, סמ"ג והסמ"ק והר"י.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לא תאכל"

באה"ט (יד): אם יום החליצה הוא תענית ציבור א"צ להזהירה על כך.

סעיף יא: א. אין חולצין בלילה, ב. ולא בשבת ולא ביום טוב, ולא בערבי שבתות וימים טובים [בת"ה סי' רכ"ז].

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. אין חולצין בלילה: מבואר במשנה פ' מצות חליצה (קד:) – חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל. ובהווא עובדא דחלץ בשוק ביחידי ובלילה, בשינוייה בתר' אמרי' דכולהו נמי יחידי קתני להו (ואינו להלכה).

והרי"ף והרא"ש פסקו – כהיא שנוייה לחומרה דחליצה בלילה פסולה. וכ"פ הרמב"ם. ומפרש בגמרא – משום דחליצה היא כתחילת דין ואין דנין בלילה.

ב. ולא בשבת ולא בי"ט: משנה בפ' משילין. ומיהו בחול המועד שפיר דמי (דתניא בפ' אלו מגלחין – דנין דיני ממונות ודיני נפשות במועד). כ"כ בב"י.

סעיף יב: א. ביום החליצה יבאו החמשה דיינים למקום שקבעו, והשלשה דיינים הראשונים ישבו על ספסל אחר (הגדול צאמלע), והשנים הנוספים ישבו מכנגדם בספסל אחר, (וי"א שהם יושבים מן הלד, וכן נוהגין), והיבם והיבמה עומדים באמצע.

ב. הגה: והיצם והיצמה ילכו אל הדיינים, ולא הדיינים אלכלה, שנאמר "ועלתה יצמתו השערה" (דברים כה, ז). מיהו אם הדיינים הלכו אלכלה, איז החליצה פסולה.

להיכירא (כי היכא דלא לייתי למטעי ולומר דמצות חליצה בה' כר' יהודה).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "יבואו החמישה דיינים"

באה"ט (טז): ביום החליצה קודם התפילה ראוי ונכון לגדול שבדיינים לשלוח שליח ב"ד ליבם וליבמה להזהירם על מה שהזהירום אתמול בערב בשעת הקביעות (כנה"ג).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. ג' דיינים הראשונים ישובו וכו': כלשון הזה כתוב בקונטרסין.

ונ"ל דמה שכתב שהיבם והיבמה עומדים לאו עומדים על רגליהם קאמר דאכתי לא מטא זמן עמידה (שעת הקריאה) אלא כלומר יושבים.

וג' דייני' יושבים על ספסל: כ"כ בהגמ"י.

וכ' ראבי"ה – ראיתי שהיו הג' דיינים נמשכים (מתרחקים) מן הב' המצטרפים להם

סעיף יג: **א.** מביאים עוד אנשים שיהיו שם בעת החליצה, ולפחות יהיו ה' (כדי

לפרסם הדבר), שנמצא עם הדיינים הם עשרה.

ב. הגה: ולכן נוהגין עכשיו שהולכים לחלוץ מיד אחר יליאת ב"ה שחרית, לאז איכא רוב עם, והגדול שבהם אומר לחצירו (ברבים): נלך לחלוץ במקום שקבענו אתמול.

ר"א מפורש שצריך י', כדאמרי פוק ואייתי לי בי י' ואימא לך באנפייהו וכו'.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. מביאים עוד אנשים: כ' בהג"מ – בפרקי

סעיף יד: **א.** וכל הבאים שם צריכין לישב מרחוק מהדיינים (אפי' מהשנים הנוספין.

באה"ט בשם כנה"ג). [הגמ"י].

ב. הגה: ולא יסב שום אדם על ספסלים שיושבים הדיינים שחולכים לפניהם. גם צורכים שני עדים כשרים ומעמידים אותם אלל הספסלים, לחקור אותם על היצם והיצמה אם ראויה לחלוץ.

והיצם יתעטף עלמו כאבל, וכן היצמה תתעטף (פירוש על אחיו והיא כאבילה על בעלה – באר הגולה).

סעיף טו: א. יזהירו ב"ד את היבמה שלא תרוק בפני היבם עד שתחלוץ.

ב. הגה: גם יזהרו מאד שלא תעלה זידן חליצה פסולה, שלא תצטרך לחלוץ אח"כ מכל האחיזין [הגהות אלפסין]. (וע"ל סימן ק"ע).

ואפילו כשאין שם אה אלא הוא, אם תרוק בב"ד קודם חליצה נמצאו מהפכין הסדר, דמצווה לחלוץ ואח"כ לרוק וזו שרקקה כבר אינה רוקקה אחר חליצה (שאם תחזור ותירוק יאמרו רקקה קודמת אינה כלום לא פסלה מאחים, ומאן דחזי דמתייבמת סבר רקיקה בתר חליצה הוא).

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. שלא תרוק בפני היבם עד שתחלוץ: כ"כ בהג"ה ובמרדכי. וטעמא משום דאם רקקה איפסלה לה מאחים, וכיון שהרקיקה פוסלת ליבם תהיה חליצתה פסולה ותצטרך לחזור על כל האחים (כדאיתא ריש פ' ד' אחין).

סעיף טז: א. צריך שהיבם והיבמה לא יהא שום אחד מהם קטן, **ב.** ולא חרש שאינו

שומע ואינו מדבר, ולא אלם, **ג.** ולא שוטה.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

שום אחד מהם קטן: וכתוב בהג"מ בשם ר"י שאם היו לה בנים א"צ לשאול אחר סימנים, אפ"י היא ילדה ואפ"י לא הביאה אין לחוש, דלאו איילונית היא. וכן נראה דעת הרמב"ם – דכל שילדה הרי היא גדולה.

ב. ולא חרש: דתנן בפ' מצות חליצה החרש שנחליץ והחרשת שחלצה פסולה (טעמא בגמ' לפי שאינם באמר ואמרה כלומר שאינם יכולים לקרות הפסוקים).

אמר רבא השתא דאמרת קריאה מעכבא לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה (אף שקריאה לא מעכבת אם אינם ראויים לקריאה מעכב דבעינן ראוי לבילה).

ג. ולא שוטה: זה פשוט כיון דלאו בר דעת הוא. ובגמרא אמרינן גבי חליצת חרש

א. לא יהא שום א' מהן קטן: דתנן בפרק מצות חליצה (קד:) – החולצת לקטן חליצתה פסולה, קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה. ואסיקנא דאינה חולצת עד שתביא ב' שערות וסימני גדלות האיש והאישה. ולענין שיעור אורך השערות. כ' בקונטרס שהוא כרוחב אצבע שקורין אמה. וכ' הב"ח – יבם שאין לו אלא ב' שערות ואינו אלא י"ג שנים אין סומכין על רוחב אצבע, אלא אם כן השתי שערות ארוכות הרבה כמו לאיש גדול. ואם היבמה יושבת עגונה כמה שנים יכול לסמוך על רוחב אצבע. ואם היבם הוליד תו אין צריך לבדוק אותם.

הסימנים. וכן אם היבם נתמלא זקנו או שיש ליבמה דדים גדולים א"צ אל הבדיקה. שוטה – הפתאים ביותר שכתב הרמב"ם (בפ"ט מהלכות עדות) שאין עדותן עדות, חליצתם חליצה (מהרי"ט).

ופת"ש (ז) בשם ת' שבו"י: אף על פי שאינו מבין עניין הדברים כדרך שאר העם, כיון שיוכל לומר על לאו לאו ועל הן הן כשר לחליצה. וכן נעשה מעשה פה לפני הגאון מהר"ר גבריאל ז"ל, וכן עיקר.

וחרשת משום דלאו בני דעה נינהו. וכ"כ הרמב"ם דאין חליצת שוטה כלום.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"קטן"

א.

באה"ט (כ): קטן – פחות מי"ג שנים ויום א' ביבם. והיבמה פחותה מי"ב ויום א'. ושיהיה להם ב' שערות ושיעור אורך השערות שסומכין עליהם. כרוחב אצבע שקורין אמה. ואם יש להם בנים א"צ אלו

סעיף יז: צריך שלא יהא היבם החולץ סומא, אם יש לו אח שאינו סומא [קסט-מח].

סומא בב' עיניו חולץ. י"א אפי' אם יש לו שאר מומי הגוף חולץ, אלא אם כן יש אח שלם בגופו (כנה"ג).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"סומא"

באה"ט (כב): ואם אין לו אח אחר אפי'

סעיף יזז: צריך שלא תהא רגל היבם עקומה לאחור או הפוכה על צדה, וגם שלא

יהא מהלך על אצבעות רגליו [קסט-לד].

הרגל הוא הנקרא רגל והתחתון כף רגל וזה שרגליו הפוכות וכף רגלו למעלה נמצא נעלו נחליצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו. וגם כשהיא חולץ נעלו חולץ למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו. כ"ד הרא"ש עצמו.

ולפ"ז המהלך על אצבעות רגליו שחלץ עלתה לו חליצה, מ"מ גם לדבריהם לכתחילה לא יחלוץ מפני שאינו יכול לנעוץ עקבו בקרקע ועוד כי ראוי לחוש לדברי הרי"ף והרמב"ן.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

צריך שלא תהא רגל היבם עקומה: בפ' מצות חליצה (קג.) – אמר אמימר מאן דמסגי על לוחתא דכרעיה לא חולץ. ופרש"י: שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל.

וכ' הרי"ף: דטעמא דפסולא מפני שצריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול, כ"ד הרמב"ם – ולכן שהמהלך על אצבעות רגליו אינו חולץ.

ואף שהרא"ש כ' שהראב"ד חולק ואומר דטעמא דפיסולא אינו אלא מפני שגב

סעיף יט: אם היבם הוא גר, צריך שידעו אם היתה הורתו והורת אחיו המת,

ולידתם, בקדושה.

ובניה עמה.

ותניא בגמרא: ב' אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין. היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הם כישראל לכל דבריהם.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

אם היבם הוא גר: דתנן בפ' נושאין (צז:) – הגיורת שנתגיירו בניה עמה אין חולצין ולא מייבמין, אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה. וכן השפחה שנשתחררו

סעיף כ: א. צריך שידעו אם הניח המת זרע.

ב. הגה: וכל חקירות אלו שואלים העדים בשעת החליצה, כדי שיתפרסם הענין ברבים. וכן הוא בסדר חליצה לשאלו העדים מכל מה שכתוב כאן מתחלת סימן ט"ו עד סימן כ"ח, ולאומרים גם כן ברבים שכבר שאלו מאתמול על סימני האישה והאישה שהם גדולים.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. אם הניח המת זרע: דתנן בפ"ב דיבמות (כב.) – מי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מן החליצה ומן הייבום, חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרית. ובגמ' מ"מ לאתויי מאי? לאתויי ממזר. ובר"פ י"ג: גם בת נמי פוטר מן היבום. כ' הרא"ש בשם בה"ג – דילפינן "מבן אין

לו" עיין עליו, ועי"ל דנפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי. וכ' הרמב"ם: "בן אין לו" אחד הבן אחד הבת או זרע הבן או זרע הבת, הואיל ויש לו זרע בין מאישה זו בין מאחרת הרי זה פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום, אפילו היה לו זרע ממזר או עובד ע"ז ה"ז פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום. אבל בנו מן השפחה ומן הנכרית אינו פוטר את אשתו.

סעיף כא: א. צריך שידעו בית דין אם יבם זה הוא אחי המת מאב, ב. ואם היתה

להם ישיבה אחת בעולם.

❖ פירוש סדר זוליצה (המקורות)

א. זה הוא אחי המת מאב: דאין זוקק לייבום וחליצה אלא אחיו מאביו אבל לא אחיו מאמו, דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב (כדאית' בריש פ"ב דיבמות). אסיקנא אין

חולצין אלא אם כן מכירין.

ב. היתה להם ישיבה אחת בעולם: כ"כ הטור וסמ"ק ובמרדכי – שצריך שיכירו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם. ושם נולד היבם אחר מיתת אחיו בעלה

הלכות חליצה וייבום

אה"ע ק"ע: דין גט אזור גט ומאמר אזור מאמר, ובו כ' סעיפים.

הנושאים שבסימן זה:

- סעיפים א–ב: נתן ליבמה גט. עשה מאמר ביבמתו..... 235
- סעיף ג: עשה פעולות אחר מאמר או גט..... 236
- סעיף ד: נתן גט יבמתו ולצרתה, שני יבמין שנתנו גט ליבמה..... 237
- סעיף ה: כנ"ל איך חולצים..... 237
- סעיף ו: יש מאמר אחר מאמר..... 238
- סעיף ז: מה תקנתם..... 238
- סעיף זז: עשה מאמר בזו ובעל לצרתה..... 239
- סעיף ט: פעולות אחר גט..... 239
- סעיף י: פעולות אחר גט – מה תקנתם..... 239
- סעיף יא: נתן גט ובא על צרתה או עשה בה מאמר..... 240
- סעיף יב: בעילה קונה קניין גמור, וכן החליצה דוחה לגמרי..... 240
- סעיף יג: מה מהני אחר חליצה..... 241
- סעיף יד: אחר ביאה פסולה מהני מעשים נוספים..... 241
- סעיף טו: עשה מאמר ונתן גט..... 242
- סעיף טז: ביאת בן ט' כמאמר בגדול..... 243
- סעיף יז: חליצה לבעלת גט או מאמר, אינו פוטר צרתה, אבל חליצת הצרה פוטרת לבעל גט או מאמר..... 245
- סעיף יזז: נפלו לפניו שתי יבמות ואחת אסורה איסור שניות..... 245
- סעיף יט: ביאה או חליצה כשרה פוטרות כל נשי המת. אם היתה חליצה פסולה..... 246
- סעיף כ: שני יבמים שייבמו שתי יבמות הבאות מבית אחת..... 249

סעיפים א–ב: נתן ליבמה גט. עשה מאמר ביבמתו

סעיף א: היבמה שנתן לה היבם גט כריתות, פסלה ופסל צרותיה עליו ועל שאר האחים, מדבריהם. וכל גט שפוסל אשתו מכהונה, פוסל יבמתו מהיבום, ואינה מותרת

לזר, עד שיחלוץ לה.

סעיף ב: **וכן המאמר** (פי' יבמה נקנית מדאורייתא בביאה, לא זולת, וחכמים תקנו שיקדשנה תחלה, וזהו הנקרא מאמר, פירוש: מאמר חכמים), **אינו קונה בה קנין נמור. שאם בא להוציאה אחר המאמר, צריכה גט למאמר, וחליצה להפקיע הזיקה.**

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שגרובה מאישה אף שלא הותרה לעולם אסורה לכהן, והיינו 'ריח הגט' הפוסל בכהן. ולכן גם פסולה ליבם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"פסלה ופסל צרותיה מדבריהם"

פת"ש (א): טעמו (בש"ס) - גט וקידושין מהני בעלמא, ואם נאמר שגט ביבמה לא מהני, יאמרו שגם חליצה לא מהני, ויתירו חולצת ליבם. אף על גב דהגט לא מהני אלא מדרבנן מ"מ עשאו בכל הגט אפי' גט דלא מהני באשה בעלמא רק פוסל לכהונה מ"מ מהני ביבמה דאסורה ליבם. וכן מאמר דמהני בעלמא יאמרו מדמאמר לא מהני ומותר לישא השניה כן מותרת השניה אחר הביאה ואתי למבעל אחר הביאה והוה ליה בונה שני בתים.

יבמות (נ): גט אחד ביבמה אחת, או מאמר אחד ביבמה אחת - לכו"ע מהני. פרש"י: גט מהני - לאוסרה שוב על היבם. מאמר מהני - שלא מספיק חליצה אלא צריכה גט למאמרו.

שם: מ"ט?

גט ביבמה מהני - משום דמהני לאשת איש בעלמא, ואם נאמר דלא מהני ביבמה יאמרו שגם חליצה לא מהני ביבמה ויבאו לבעל אחר חליצה.

מאמר ביבמה מהני - שאם לא כן יאמרו כמו שמאמר לא מהני לקנות, גם ביאה לא מהני לקנות ויבואו לבעול אחר בעילה. וכל גט שפוסל הכהונה פוסל ביבמה.

עוד שם (נב): א"ל 'הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם', מהו? תניא: 'אישה גרושה מאישה לא יקחו', כל

סעיף ג: עשה פעולות אחר מאמר או גט

סעיף ג: מאחר שאין מאמר קונה קנין נמור, ולא גט דוחה דחיה נמורה, לפיכך מועיל המעשה שנעשה אחר כך, הן גט אחר גט, הן מאמר אחר מאמר, או גט וחליצה וביאה אחר המאמר, או מאמר וביאה וחליצה אחר גט, בין ביבם אחד ושתי יבמות, בין ביבמה אחת ושני יבמים, בין בשתי יבמות ושני יבמים [הכל יבמות(נ); נא]. כחכמים של ר"ג.

סעיף ד: נתן גט יבמתו ולצרתה, שני יבמין שנתנו גט ליבמה

סעיף ד: כיצד, יבם שנתן גט ליבמתו, וחזר ונתן גט לצרתה, נאסר בקרובות שתיהן. או שני יבמין שנתנו שניהם גט ליבמה אחת, זה אחר זה, שניהם נאסרו בקרובותיה. או שני יבמים ושתי יבמות, כל אחד נתן גט לאחת, כל אחד נאסר בקרובות של אותה שנתן לה גט [הכל יבמות(נ:), נא.]. כחכמים של ר"ג.

נפטרה הצרה בחליצה פסולה כזו שנתן גט לראשונה, וצריך לחלוץ אף לשניה. אם כן ממילא אסור בקרובות שתיהן.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

"נאסר בקרובות שתיהן"

ב"ש (ב): לי"א בס"ה בשתי יבמות - לא

סעיף ה: כנ"ל איך חולצים

סעיף ה: כשבאים להוציאה:

א. למאן דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים, בשני יבמים ויבמה אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד. ויש מי שאומר [רמב"ן] דה"ה ביבם אחד ושתי יבמות, ונתן גט לשתיהן, שצריך לחלוץ לשתיהן.

ב. ולמאן דאמר חליצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחים, אפילו בשני יבמים ויבמה אחת, די בחליצה אחת.

ג. הגה: ולזה הסכים הרא"ש ז"ל. והא דחליצה פסולה כריכה לחזור, היינו שהיה זקוקה לגמרי, ונפסלה, שנקלטה הזיקה. אבל חליצה פסולה מעיקרא, אינה כריכה לחזור (כגון קטנה שחלצה בטעות, אחר שתגדל תחלוץ וא"צ לחזור על כל האחים). [ד"מ בשם או"ז].

כ"פ רמב"ן והרמ"ה.

ב. ולפי שמואל - א"צ לחזור. כ"פ הרי"ף.

ביבם ושתי יבמות:

רש"י - לכו"ע די בחליצה אחת.

✓ אבל הרמב"ן - צריכה שתי חליצות.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

יבמות (כו:): חליצה פסולה

שני יבמים ויבמה אחת :

א. לפי רב - צריכה לחזור על כל האחים.

סעיף ו: יש מאמר אחר מאמר

סעיף ו: וכן יש מאמר אחר מאמר, שאם עשה מאמר בזו ואחר כך בזו, או אחים עשו מאמר בה או בחברתה, כל אחת צריכה גט למאמר, וחליצה לאחת מהם לפטור את שתיהן.

וכן אם עשה מאמר בזו, ואחר כך נתן גט, או חליץ לה או לצרתה, או שבא על צרתה, או שאחר המאמר שלו נתן לה אחיו גט או חליץ לה או לצרתה, או שבא עליה או על צרתה, מועיל מה שנעשה אחר מאמר לאסור בעלת המאמר, וליאסר בקרובותיה במעשה שנעשה אחר המאמר, ולהצריך גט למאמר וביאה שנעשה אחריו [הכל שם נ:].

ודי בחליצה אחת לא' משתיהן, היינו אם הוא נותן חליצה חולץ לשניה מה שאחיו גירש או זו נפטרה בחליצה זו מאחר שזה לא גירש אותה ועדיף חליצתו בה מחליצת אחיו, ושניה גם כן נפטרה מחמת חליצה זו. ואם הוא עשה מאמר בזו ואחיו עשה ג"כ בזו באמת צריכה חליצה מכל א' כמ"ש בסעיף הקודם, ולא כתב כאן אלא חליצה לאחת מהן מאלו יבמות שנתנו לה הגט.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"וחליצה לאחת מהן"

ב"ש (ה): גם כאן לטעמיה אזיל כמ"ש בסעיף הקודם, דס"ל יבם א' וב' יבמות ונתן גט לכ"א די בחליצה לאחת מהן, כן אם עשה מאמר בזו ובזו צריכה כ"א גט מ"מ די בחליצה א'. וכן אם עשה הוא מאמר בא' ואחיו בשניה צריכה כ"א גט

סעיף ז: מה תקנתם

סעיף ז: ^א וזה תקנתם: עשה בה מאמר ונתן לה גט, צריכה חליצה. עשה מאמר וחליץ, צריכה גט. עשה מאמר בזו ונתן גט לזו, נותן גט לבעלת המאמר, והוא או אחיו חולצים לאחת מהן, ותפטר האחרת. ^ב ויש מי שאומר ששתייהן צריכות חליצה.

גט להפקיע המאמר. מאמר בזו וגט בזו – גט של אחרונה פסלה מאמר הראשונה, וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו.
מאמר לזו וגט לזו:
שם (כז): איבעיא לו – בעלת מאמר ובעלת

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^א שם במשנה (נ. נ:)...

ופרש"י: צריכה חליצה – ולא יכול לכנוס כיון שנתן גט שוב לא יכול לבנות.
צריכה גט – שחליצה מפקיעה זיקה וצריכה

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ונתן לה הגט"

ב"ש (ו): אפילו נתן לה גט סתם א"צ גט אחר, והוי גט למאמר ולזיקה. (ומ"ש בהגהות סעיף ט"ו לא כתב אלא לעניין אם נאסרת לשאר אחים).

ב. "ויש מי שאומר"

ב"ש (ז): כאן הביא דיעה זו, ובכמה סעיפים סותם ופסק דחליצת א' מהן פוטרת את חברתה.

גט איזו קודמת (לחליצה)? כי הדדי נינהו. פרש"י: אח שמת והניח שתי נשים ועשה מאמר בזו ונתן גט לזו דשוב אסור לייבם, מי הגונה לחלוץ ולפטור צרתה? כן פירש הרא"ש.

ב. אבל ריב"ם פירש - שתיהן צריכות חליצה (כי הדדי נינהו ואחת לא פוטרת צרתה).

ב"ש: אע"פ שכאן מביא דעת הריב"ם (בשם י"א) שצריכה חליצה מכל האחים. בשאר הסעיפים הביא סתם שחליצה אחת פוטרת לשניהם.

סעיף זז: עשה מאמר בזו ובעל לצרתה

סעיף זז: עשה מאמר בזו, ובעל הוא או אחיו לזו, בעלת המאמר צריכה גט, וכן השנייה צריכה גט, וצריך לחלוץ לאחת מהן.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

פרש"י: שני גיטין - לזו גט למאמרו ולזו גט לביאתו. וחליצה אחת פוטרת חברתה. וגט לא מהני לפטור על הביאה כיון דהוי ביאה פסולה (כיון שנעשה אחר מאמר).

שם (נ:): משנה - מאמר בזו ובעל את זו - צריכים שני גיטין וחליצה.

סעיף ט: פעולות אחר גט

סעיף ט: וכן אם נתן לה גט, ואח"כ בא עליה או עשה בה מאמר או בחברתה, או שחלץ לחברתה, או שאחר הגט שלו עשה בה אחיו מאמר או בא עליה, או חלץ לה או לחברתה, מועיל מה שנעשה אחר הגט ליאסור בקרובותיה ולהצריך גט למאמר שנעשה אחריו [הכל שם נ. נ:].

סעיף י: פעולות אחר גט - מה תקנתם

סעיף י: וזה תקנתם: נתן לה גט ואחר כך בא עליה או עשה בה מאמר, צריכה

גט וחליצה [הכל שם נ. נ.]:

סעיף י"א: נתן גט ובא על צרתה או עשה בה מאמר

סעיף י"א: נתן לה גט, ואח"כ בא הוא או אחיו על צרתה, או שעשו בה מאמר, זו שבא עליה או שעשה בה מאמר, צריכה גט, וצריך חליצה לאחת מהן לפטור שתיהן.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (נ. נ.): ...

וכ"ש לרבנן שגט דוחה קצת ומשייר קצת מהני מאמר לקנות בשיוור של הגט. ולכן צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו. נתן גט ובעל - שוב אסור לקיימה וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו.

ופרש"י: נתן גט ועשה מאמר - באותה יבמה אף לר"ג יש מאמר אחר גט, שמסתפק אם הגט דוחה לגמרי או לא,

סעיף י"ב: בעילה קונה קניין גמור, וכן החליצה דוחה לגמרי

סעיף י"ב: א. הבעילה קונה קניין גמור (כשהיא בתחילה), וכן החליצה דוחה דחיה גמורה. לפיכך אין המעשה שנעשה אחריהם, מועיל, לא לפסול את זו ולא ליאסר בקרובות. כיצד, בא על יבמתו, וחזר הוא או אחיו וחליץ לה או לצרתה, אין אותה חליצה כלום. וכן אם אחיו חזר ונתן גט לה או לצרתה, אינו כלום. וכן אם חזר ועשה בה מאמר או בעל, אינו כלום [הכל שם במשנה].

ב. אבל אם בא הוא או אחיו על צרתה, או עשה בה מאמר, צריכה גט.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב. באר הגולה (ר): אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים וכו' (שם דנ"ב ע"ב).

דקי"ל כמ"ד דהבא על יבמתו ואח"כ בא הוא או אחיו על צרתה הוא בעשה וכמ"ש לעיל (סימן קס"ב סעיף א'). וכ"כ הרמב"ם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לפיכך אין המעשה וכו' מועיל"

ב"ש (ח): בביאה שפיר לא מהני בה שום מעשה אף על גב דמהני בצרתה, אבל בחליצה מהני אף בה דאם קידש או בעיל.

וכתבו הרי"ף והרא"ש - דה"ה הא דתנן אין אחר הבעילה כלום, אליבא דר"ע הוא אבל אליבא דחכמים יש אחריה כלום,

ולא יקנא לה מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך מריבה, ולא להטיל עליה אימה. ואם עבר וקנא לה בפני עדים מתוך אחד מכל הדברים האלו, הרי [לשון הרמב"ם] זה קינוי.

סעיף כב: מוכיח אותה בינו לבינה בנחת

סעיף כב: אין ראוי לקפוץ ולקנאה בפני עדים תחלה. ואפילו בינו לבינה לא יאמר לה: אל תסתרי עם איש פלוני, כמו שנתבאר, אלא מוכיח אותה בינו לבינה, בנחת ובדרך טהרה ואזהרה, כדי להסיר המכשול ולהדריכה בדרך ישרה [רמב"ם].

פרישה: בנחת – שיאמר לה בפירוש שלא ע"מ לאוסרה עליו, אלא שתתרחק מן הכיעור. ולא לא יזכיר לה איש פלוני אל שתתרחק מן הכיעור.

שאלות במבזוזי הרבנות הראשית

באדיבות ארץ חמדה מכון גבוה ללימודי היהדות ירושלים,
ולעקיבא כהנא על הקובץ. הזכויות על השאלות שמורות להם

(www.eretzhemdah.org)

סימן קנ"ה.

- א. מי שמת שהניח זרע גוסס, האם אשתו זקוקה לליבום? (האם גוסס פוטר ומינם) סעיף ג'
 ב. אם הניח בן טריפה, האם היא זקוקה ליבם? רע"א אות א', פת"ש אות ב'
 ג. בעל שמת ואשתו נתעברה לאחר מיתתו וילדה ולד חי, האם היא זקוקה ליבם? פת"ש אות ה'
- יבמה שילדה ולד ומת בתוך שלושים יום ולא נודע שכלו חדשיו: סעיף ד'
 א. אם היא מותרת להינשא?
 ב. האם יש הבדל בין נולד לפני מיתת אביו או נולד לאחר מיתת אביו?
 ג. אם נישאת מה דינה. והאם יש הבדל בין נישאת לכהן או לישראל. פת"ש סקי"א,
 על פי סימן קסד סעיף ז
 ד. באם נאמר שיש הבדל בין ישראל לכהן, אם גירשה הבעל השני מה דינה.

3. אמר יש לי בנים, האם נאמן לפטור את אשתו מייבום וחליצה באם הוחזק באחים או באם יש עדים שיש לו אחים? (2*) 20. סעיפים ו, ז
4. אשה שמת בעלה במדינת הים והיה לו שם בן אם מתירים אותה להינשא לשוק ואם היא אומרת בעלי מת ובני אחריו, אם נאמנת ואם עד אחד מעיד כן אם נאמן? סעיף ה, סעיף י - יב
5. קי"ל דרוב נשים מתעברות ויולדות, מתי אין אנו אומרים רוב זה? סעיף יג - כשיש חזקה שזוקה ליבם פת"ש סקכ"ו - נשים שהו עם בעליהן כמה שנים ולא עיברו.
6. א. מה הדין בעד אחד או עד מפי עד שאומר שמת יבמה או שניתן לבעלה בן האם נאמן והאם ישתנה הדין בזמן הזה שיש חדר"ג? (4*) סימן קנו סעיף ח', סימן קנח סעיף ג' (השינוי בחדר"ג הוא בפת"ש סקט"ז, אבל לכאורה רק כשהבעל אומר)
- ב. האם עד אחד נאמן שכלו חודשי הולד? ב"ש סק"ח, באר היטב סקי"ב
7. אם עד אחד מעיד שהיבם הוא ממזר שממילא הוא לא אח המת האם נאמן? פת"ש סק"ג.

סימן קנז.

1. מה דין ע"א או גוי מסל"ת לענין הכרה ביבם? סעיף ב
2. האם ההכרה יכולה להיות בשעת חליצה או ההכרה צריכה להיות קודם? פת"ש קסט סקי"א
3. א. אחים שנתגיירו אחד מהם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה האם זקוקים לייבום? סעיף ג'
- ב. מה דינם לגבי עדות אחד לשני? חושן משפט סימן לג סעיף יא
4. מה הדין אם התנה שאם ימות בלי בנים אשתו רק תחלוץ או שהתנה שיתבטלו הקידושין למפרע. סעיף ה', עיין ריטב"א כתובות נו
5. א. נפלה לפני יבם מומר ונשאת לשוק ללא חליצה מה דינה? ואם יש לחלק בזה בין מומר בשעת הנישואין עם בעלה לבין מומר שהמיר לאחר הנישואין ומה הטעם בזה? (3*) סעיף ד'
- ב. אם עברה ונשאת בלא חליצה, באיזה מומר אנו אומרים תצא ובאיזה מומר אנו אומרים לא תצא?
- ג. מתי אפשר להתיר לכתחילה בלא חליצה אם היבם הוא מומר? ספק אם הוא אחיו מאביו או מאמו, גמרו סימניו ומת בתוך ל', רד"ך - במקום עיגון (באר היטב

20. הערה: כשמופיע * - פירוש כמה פעמים הופיעה שאלה במבחנים קודמים. דוגמא: * 3 - שאלה זו הופעה 3 פעמים בבחינות קודמות.

ס"ק ב,ג)

ד. מתי אין אנו מתירים ליבמה להינשא אפילו כשחלצה מן היבם המומר? (2*)
כשהיבם לא היה אנוס, כשיש אח אחר לא מומר.

ה. מהי התקנה לאשה העומדת להינשא לאיש שאחיו מומר שלא תזדקק ממנו לחליצה?
6. לא היה מוחזק באחים, ובא אחד ואמר אני אחיו ועד אחד מעיד גם כן שהוא אחיו
האם מתייבמת או חולצת? (אישה שמת בעלה ולא השאיר זרע של קיימא ובא עד
אחד ואמר שהוא שמע מהמת שהיה קורא למישהו אחיו, אך הוא אינו יודע אם הוא
אחיו מאביו או מאמו האם האלמנה זקוקה לייבום או חליצה?) סעיף ו', באה"ט סק"ב
בשם רדב"ז

7. א. היה מוחזק באחים ואמר בשעת מיתתו אין לי אחים, האם נאמן לפטור את אשתו
מייבום. סעיף ז' ב. ואם נאמר דנאמן האם מותרת להינשא לכהן. סימן קנו פת"ש
סקט"ז

8. האם יבם מותר לו לדור עם חלוצתו לאחר שחלצה? סעיף י'

קנה

1. אשה שאמרה שמת בעלה או מת יבמה או שנולד להם או לו בן במדינת הים האם
נאמנת, והאם יש הבדל אם יצאה אשתו עמו או יצאה לבד (2*) (באיזה אופן נאמנת
האישה לומר שמת בעלה כדי שתתייבם לייבם, ובאיזה אופן אינה נאמנת) סעיפים א, ב
באיזה אופן נאמן היבם לומר שמת אחיו, ובאיזה אופן אינו נאמן. (2*) סעיף א', עיין רעק"א
אות א', וסימן יז ב"ש סקי"ד
האם עד אחד נאמן גם לגבי חדר"ג, לגבי מות היבם, לגבי מות אשתו כדי לישא אחותה.
(2*) ב"ש סק"א, סימן טו ב"ש סק"כ.

סימן קנט

1. א. יבמה שנתקדשה לאחר, וגרשה ואחר כך היבם חלץ לה. האם מותרת לחזור

למקדש הראשון? (2*) סעיף א'

ב. האם יש הבדל בין שוגג למזיד (זקוקה לייבום שנתקדשה לזר בשוגג, בפני ב'
עדים ואח"כ חלצה, לאחר מכן באה להינשא לזה שקידשה והתברר תוך כדי
שאלות ביה"ד שאחד מעדי הקידושין פסול לעדות האם היא מותרת לזה שקידשה
או לא?)

ג. מה הדין אם חלץ לה היבם, עוד לפני שנודע ענין הקידושין, האם מותרת לחזור
למקדש? פת"ש סק"ג

ד. מה הדין באם כבר נישאה לזר? סעיף ב'

ה. יבמה שהתקדשה לאחר, האם מותר ליבם ליבם אותה? סעיף א' (זקוקה ליבמה
שנתקדשה לאחר, האם הופקע זיקתה עי"ז? עיין בית מאיר בטעם הדבר שיכול

לחלוץ בלי גט)

1. מה הדין ביבמה שנישאת האם פקעה זיקתה? סעיף ב'.
2. ואם נתקדשה לאחי היבם מאמו, מה הדין בזה?
3. שומרת יבם שזינתה האם נאסרת ליבם או לבוועל, ומה הדין אם הרה לזנונים, האם יהיה מותר לחלוץ לה אז? (3*) פת"ש סק"ח
3. ואם נתייבמה בטעות ששמעה שמת בעלה ואח"כ בא האם מותרת לבעלה?
- בזמן הזה שיש חרם דרבינו גרשום שלא לישא שתי נשים, אם נפלה לאחד יבמה האם מותר לו לישא אחרת לפני שיחלוץ יבמתו? סעיף ה'

סימן קס.

1. מתי יבם חייב במזונות יבמתו? סעיף א' והלאה
2. מתי מעשה ידיה שייכים ליבם. (יבמה שעמד בדין וברח שחייב במזונות למי שייכים מעשי ידיה?) סעיף א'
3. האם יבם אוכל פירות נכסי מלוג ומה דינו בנכסי צאן ברזל. סעיף ו'
4. שומרת יבם שמתה מי הם היורשים. ואם יש הבדל בין נכסי מלוג לנכסי צאן ברזל. סעיף ז'

סימן קסא

1. גדול האחים שנשבע שלא ליבם ולא לחלוץ, ולא רצו שאר האחים לא ליבם ולא לחלוץ את מי כופין לחלוץ? סעיף ד'
2. אדם מת והשאיר שני אחים, אחד נשוי והוא הגדול. ואחד פנוי והוא הקטן איזה חליצה עדיפה? (קי"ל מצווה בגדול ליבם או לחלוץ, האם הגדול נשוי אישה והקטן לא נשוי, והקטן רוצה לחלוץ, האם הקטן קודם?) ב"ש סק"ז, יביע אומר ז, כא

סימן קסד

1. אם בשעת הדחק אפשר לסדר חליצה בתוך ימי השבעה של האח המת? סעיף א', עיין גם סימן קסט באר היטב סקמ"ז

סימן קסו

1. האם יבמה צריכה גם חופה אחר הקידושין? סעיף ב'
2. קדושי מאמר שנתן לה פרוטה ואמר לה הרי את מקודשת לי בוו ובקדושי אחי, האם חל קדושי מאמר? סעיף ב'
3. א. בא על יבמתו ולא אמר לה כלום האם קנאה? סעיף ז'
ב. בא על יבמתו בלי עדים, האם נחשבת כאשתו לכל דבר. פת"ש סק"ו

סימן קסז

1. יבם בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, האם ביאתו קונה את היבמה, או לא. ומה הדין אם רוצה אח"כ לגרשה, ומה הדין אם היבם מת לאחר שבא עליה בהיותו בן תשע שנים ויום אחד? סעיף א – ב

סימן קסט.

1. מה הדין בחולצת בשלושה ולא בחמישה? סעיף ג'
 2. יבמה שקשה לה להתכופף האם יכולה לחלוץ ליבמה כשהיא יושבת? (2*) סעיף יב
 3. א. האם בחליצה מועיל תנאי? סעיף נ' פת"ש סקכ"ד
 ב. אם נאמר שאין דין תנאי בחליצה לפסול החליצה אבל האם מחויב בהתחייבות ממון לקיים התנאי?
 ג. היבם מסר מודעה על החליצה האם החליצה בטלה או פסולה? סעיף יג וסעיף נד
 4. קי"ל שחולצים בשל ימין.
 א. מה הדין אם חלצה בשמאל? סעיף כב
 ב. באיזה רגל חולץ איטר? באר הספק בזה. (2*) סעיף כה'
 ג. אם חולץ בשניהם האם החליצה בבת אחת או בזה אחר זה?
 ד. מה הדין ביבמה איטרת? סעיף כד'.
 5. אילמת שחלצה או פיקחת שחלצה ללא שקראה מה דין החליצה? סעיף מג
 6. האם אפשר לסדר בשעת הדחק, חליצה בתוך ה"שבעה"? סעיף מד'
 7. יבמה שהופיע בביה"ד יחד עם היבם כדי לחלוץ ובינתיים התגלו ביניהם דין ודברים ועמדה היבמה וירקה לפני היבם בנוכחות ביה"ד ואח"כ חלצה ליבם האם חליצה זו כשרה. ומתירה אותה לזר או לא? סעיף מו. מתי מתירים ליבם לכתחילה בזמן הזה? בית מאיר סקל"ד ושובת יעקב ח"ג סימן קלו

סימן קעב.

1. האם שחוף חולץ וחולצים אותו? סעיף י, סימן קסו סעיף ה (שחוף הכוונה באבר מת)
 2. אם טומטום שנקרע או אפילו שלא נקרע או אנדרוגינוס אם חולצים או מייבמים?
 סעיפים ח – ט

סימן קעג

1. ראובן היה נשוי לרבקה כדת משה וישראל. אחיו שמעון קידש את אחותה של רבקה. ראובן מת, והעדים של הקידושין של שמעון נמצאו פסולי עדות דרבנן. האם שמעון יכול ליבם את רבקה ומה הדין אם קדם וכנס את ארוסתו? סעיף ג', עי' סימן קנט ס"ה.